

ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙ-ΙΣΠΑΝΙΑ ΤΟΥ ΣΗΜΕΡΑ

στις Αγο
5'
Ματι

Διανέμεται χωρίς αντίτιμο - χέρι με χέρι
Ανατυπώνεται ελεύθερα - κατά βούληση

Αντιπρολογίζοντας... Η Ισπανία ασκεί στους αναρχικούς μια ιδιαίτερη έλξη και

γοητεία. Η προσοχή είναι βέβαια στραμμένη στο παρελθόν, σε εκείνες τις διαδικασίες που έφεραν το '36 και στις ιστορικές μνήμες και εμπειρίες της επανάστασης. Ίσως είναι η μοναδική επανάσταση όπου οι αναρχικές ιδέες έγιναν πράξη και οι εμπνεύσεις της προς το σήμερα δεν έχουν εξαντληθεί. Αυτό το σύνολο ανθρώπων που την πραγμάτωσαν ήταν η σοδεία μιας μακράς παράδοσης αγώνων και οραμάτων, εμπειριών και στόχων ξεκάθαρων, αυθόρμητων εξεγέρσεων και αναρχικής οργάνωσης.

" Η επανάσταση γινόταν στη γη, στο φεγγάρι...", λέει σήμερα ένας παππούς που την έζησε και πραγματικά εκείνες οι γενιές ξεπέρασαν τους εαυτούς τους και το ιστορικό συμφραζόμενο, τόλμησαν και πέτυχαν "κοινωνικές κατακτήσεις" που ακόμη και σήμερα φαντάζουν άπιαστες. Η ελευθεριακή πνοή είχε φυσήξει στην οικονομία, τη σεξουαλικότητα, τις σχέσεις των δύο φύλων, την εκπαίδευση, την πολιτιστική ζωή, τη διασκέδαση, στο σύνολο της ανθρώπινης ύπαρξης.

Και όταν σήμερα με τέτοιες ή ανάλογες σκέψεις επισκεπτόμαστε την Ισπανία, αναζητούμε, ενδόμυχα ίσως, να βρούμε τι είναι αυτό που έχει από- και παραμένει.

Με την πρώτη ματιά, επιπόλαιη και βιαστική, δεν έχει μείνει τίποτα. Ο σύγχρονος τρόπος ζωής τα έχει "νεκρώσει" όλα. Ο κρατισμός κατοικοεδρεύει στα μυαλά των ανθρώπων και η αυτοδιαχείριση είναι απλώς ακόμη μια λέξη στην πολιτική ορολογία, ο καπιταλισμός έχει εγκλωβίσει στο κυνήγι του χρήματος, της κατανάλωσης και του θεάματος, όλες τις

εκφάνσεις της ανθρώπινης ζωής, οι κολεκτίβες, η αλληλεγγύη, η αυτάρκεια λες και είναι έννοιες και πράξεις από το μουσείο των κοινωνικών αγώνων.

Η Ισπανία έχει σήμερα "εξευρωπαϊστεί", υποφέρει από λαγνεία και ζήλια για τον αμερικάνικο τρόπο ζωής. Μόλις το 1977 "επέστρεψε στον κοινοβουλευτισμό". Η συμμαχία του στρατηγού Φράνκο και των δυτικών συμμάχων ξεμπρόσπασε το κίβδηλο ιδεολόγημα του "αντιφασισμού" των συμμάχων-νικητών του Β' παγκοσμίου πολέμου. Η ισπανική επανάσταση ήταν το στραγάλι που απειλούσε να μπλοκάρει το μηχανισμό εξάπλωσης και εδραίωσης του καπιταλισμού στην Ευρώπη. Μπροστά σε έναν τέτοιο κίνδυνο ο φασίστας Φράνκο έγινε ο απαραίτητος σύμμαχος των αστών κρατιστών της Δ. Ευρώπης και ήταν τόσο μεγάλος ο κίνδυνος και ο φόβος τους που χρειάστηκαν 40 χρόνια δικτατορίας, που στηριζόταν από τα δυτικά αστικοδημοκρατικά καθεστώτα, για να νιώσουν σχετικά ασφαλείς οι κυρίαρχοι ότι οι μνήμες ατόνησαν και οι άνθρωποι χειραγωγήθηκαν. Οι λαοί της Ισπανίας υποβλήθηκαν σε μια εντατική και πολύχρονη κοινωνική λοβοτομή, για να ξεχάσουν και για να υποταχθούν.

Στην Ισπανία "η επιστροφή στη νομιμότητα" δεν έγινε από τα κάτω και με την άμεση δράση των λαών στην κορύφωσή της, αλλά αντίθετα μετά από παζάρια και διακανονισμούς, όταν πια οι περισσότερες αντιστάσεις ήταν αφομοιωμένες και συμβιβάζονταν με τη δημοκρατία.

Ιστορικοί ανά τον κόσμο συνέβαλλαν στη διαστρέβλωση: η επανάσταση έγινε εμφύλιος και τα οράματα των αναρχικών, οι πράξεις και τα έργα των εργατών και των αγροτών παρουσιάζονται ως αναφασιστικός αγώνας για το δημοκρατικό πολίτευμα.

Προκαλεί εντύπωση το γεγονός ότι σήμερα στην Ισπανία συγκροτούνται και δρουν ομάδες και πρωτοβουλίες για την "κάθαρση και την απονομή δικαιοσύνης" στις χώρες της Λατινικής Αμερικής: Χιλή, Αργεντινή, Ουρουγουά,..., και ο τύπος να συνεπικουρεί, όλοι να "διαρρηγνύουν τα ιμάτιά τους" ως πολιτισμένος κόσμος για τη φρίκη και τη βαρβαρότητα των δικτατόρων και να ζητούν την

τιμωρία τους. Και την ίδια στιγμή η κοινωνική αμνησία για την εγκώρια βαρβαρότητα και φρίκη τα έχει σκεπάσει όλα. Οι χιλιάδες εκτελεσμένοι, φυλακισμένοι και εκτοπισμένοι της δικτατορίας δεν έχουν πρόσωπο, ούτε ύπαρξη. Η συμμαχία των κομμάτων επιβάλλει τη λήθη στο όνομα "της εθνικής συμφιλίωσης και για το ξεπέρασμα του διχασμού". Οι λαϊκοί χριστιανοδημοκράτες (Partido Popular) παραδοσιακά φλερτάρουν με τα ολοκληρωτικά καθεστώτα, οι "σοσιαλιστές" (Partido Socialista) είναι οι φυσικοί κληρονόμοι του φρανκισμού, γιοι και κόρες, γόνοι των μεγαλοαστών υποστηρικτών της δικτατορίας, που κυβέρνησαν την Ισπανία κατευθείαν από τη δικτατορία των συνταγματαρχών στη δικτατορία των νεοφιλελευθερισμού, -χωρίς τη μεσολάβηση λαϊκιστικών εκδοχών σοσιαλισμού, όπως συνέβη στην Ελλάδα-, και τέλος οι δυνάμεις της αριστεράς είναι αυτές που έχουν το μεγάλο συμφέρον να μην αναμοχλεύουν τον "εμφύλιο" για να ξεχνάνε οι πολλοί και να μαθαίνουν όσο το δυνατόν πιο λίγο την προδοσία των σταλινικών.

Μπροστά σε αυτή τη συνομιασία σιωπής, η γενιά που δεν πρόλαβε τον φρανκισμό, ακόμη και αρκετοί από αυτούς που συμμετείχαν σε κινήσεις και κινήματα αντι-, αγνοούν την αναρχική επανάσταση ή την προσπερνούν.

Η CNT μέσα από διαδοχικές διασπάσεις έχει μετατραπεί σε ένα γραφειοκρατικό οργανισμό με ελάχιστη επιρροή στους εργασιακούς χώρους και όλο και περισσότερους διανοούμενους παρά εργάτες ως μέλη. Η CGT, που δημιουργήθηκε με τη διάσπαση του 1983 και που απέκτησε αυτό το όνομα όταν μετά από δικαστική προσφυγή της CNT, για να της απαγορευτεί η χρήση του τελευταίου ονόματος, είναι ένα εργατικό σωματείο σαν όλα τα άλλα: παίρνει μέρος σε εκλογές, δέχεται επιχορηγήσεις από το κράτος αλλά επιμένει στον αναρχοσυνδικαλισμό (!) και το μαυροκόκκινο.

Μοιάζουν λοιπόν, όλα νεκρά και ξεχασμένα και όμως δεν είναι. Όχι μόνο γιατί σε βιβλιοθήκες και αρχεία το παρελθόν μας περιμένει ενεργά να το ανακαλύψουμε, όχι μόνο επειδή κάθε οικογενειακό περιβάλλον, στενότερο ή ευρύτερο και ειδικά σε περιοχές όπως η Καταλωνία, η Αραγωνία και η Ανδαλουσία έχει έναν αναρχικό παππού ή γιαγιά που σκοτώθηκε, φυλακίστηκε ή και ζει ακόμη, πιθανόν στο εξωτερικό, ούτε μόνο γιατί η αναρχία στην Ισπανία δεν είναι τόσο εύκολο και αυτόματο να εξισώνεται μέσα από τον κυρίαρχο λόγο με το "νόμο της ζούγκλας". Είναι για όλα αυτά μαζί και επιπλέον εξαιτίας μιας πνοής που τη νιώθεις στον τρόπο που "απλοί, καθημερινοί άνθρωποι" επιλέγουν να βρεθούν μεταξύ τους και να λύσουν τα καθημερινά τους προβλήματα. Από τον τρόπο που βγαίνουν ευκολότερα και συχνότερα στους δρόμους και τις πλατείες. Από την ανησυχία και την ένταση με την οποία ζουν την κουλουρά τους. Σε μικρά χωριά και πόλεις, σχεδόν παντού ξεπηδούν ομάδες ελευθεριακών, φτιάχνεται ένα στήναιο, ένα στέκι, όλοι αυτοί αναζητούν την επαφή με το παρελθόν και τους διπλανούς τους. Πάμπολλα έντυπα και μπροσούρες εκδίδονται από ανθρώπους που γράφουν απλά τις σκέψεις τους. Τοπικές συλλογικότητες που συγκροτούνται γύρω από μερικά ζητήματα. Αν η αναρχία συνοψίζεται στη σύνθεση της αυτονομίας και της ομοσπονδίας, και τα δύο αυτά χαρακτηριστικά ενυπάρχουν σε αυτές τις προσπάθειες, ακόμη και όταν αντί να συντίθενται αλληλοσκυρνώνονται, αλλά αυτό δε (θα) συμβαίνει πάντα.

Αυτό το σήμερα λοιπόν της Ισπανίας, με τη λέξη να προσδιορίζει ένα μωσαϊκό λαών, τοπίων και πολιτικών επιδιώξεων, προσπαθούν να σκιαγραφήσουν οι επόμενες σελίδες, ακολουθώντας κάποια παραδείγματα (με τη φιλοσοφική και όχι την ηθική έννοια του όρου) κοινωνικών οργανώσεων και αγώνων. Ο στόχος είναι η (αντι-)πληροφόρηση και η παράθεση προς επικαιρινότητα κάποιων σκέψεων, ιχνών από αναλύσεις και ψηφίδων από τοπιοτείες.

Μια-δυο διευκρινήσεις ακόμη. Στην Ισπανία κανείς δε μιλά για "χώρο" αναρχικών ή καταληψιών ή οτιδήποτε άλλο. Αυτοπροσδιορίζονται πολύ περισσότερα με βάση τις συνθήκες και

τις ιδιαιτερότητες της κοινωνίας και της κατάστασης που αντιμετωπίζουν. Ίσως οι μόνες που διαφέρουν φανερά σε αυτό είναι οι Ελευθεριακές Νεολαίες που είναι οργανωμένες σε μια Ιβηρική Ομοσπονδία, ακόμη και σε αυτή την περίπτωση σε κάθε τόπο ακολουθούν δική τους "γραμμή" μέσα σε κάποια πλαίσια.

Για τη διαμόρφωση αυτής της κατάστασης συμβάλλει και η πολιτισμική και πολιτειακή διαφοροποίηση και συγκρότηση της χώρας, που αποτρέπει παρά ευνοεί την ανάπτυξη ενός ή περισσότερων κέντρων.

Αυτή η διασπορά και η διάχυση δεν σημαίνει ότι δεν υπάρχουν δίκτυα ανταλλαγής πληροφοριών ή κοινές πρωτοβουλίες ή ότι δεν αναγνωρίζονται ιδεολογικές συγγένειες. Εκδίδονται σταθερά έντυπα αντιπληροφόρησης με έντυπο και ηλεκτρονικό τρόπο, που τα στηρίζουν πολλές διαφορετικές συλλογικότητες, και οι συναντήσεις συναφών ομάδων σε τοπικό, περιφερειακό και σπανιότερα σε "εθνικό" επίπεδο είναι πολύ συχνές.

Πολύ απλά όμως η αντίληψη της πολιτικής και κοινωνικής ταυτότητας που έχει ο καθένας και η καθεμιά, άτομο ή/και συλλογικότητα είναι τοπική, εννοιολογείται ο εαυτός και η δράση μέσα από κοντινές και μικρές κλίμακας σχέσεις και απόψεις. Ίσως αυτό να εμποδίζει την εμπάθυνση και τη διεύρυνση. Δεν υπάρχει ούτε ενιαίος πολιτικός λόγος, ούτε ενιαίο κίνημα. Ωστόσο αυτή η εικόνα που παρουσιάζουν ακόμη και αισθητικά προσοιδιάζει περισσότερο στη φιλοσοφική διδαχή της αναρχίας, όπου αυτόνομες και διαφορετικές συλλογικότητες και άτομα ψάχνουν να ενωθούν ελεύθερα.

Επιπλέον τα προβλήματα και οι γκρίνιες μεταξύ τους, οι προσωποκεντρισμοί και οι ίντριγκες φαίνονται να είναι μικρότερης έκτασης, "δεν τρώγονται μεταξύ τους" για να ειπωθεί απλά. Έχει ο καθένας και η καθεμιά το χώρο και την ευκαιρία να δώσει στη δική του/της μερική αναπαράσταση την όψη της συνολικής λειτουργίας.

Στις επόμενες σελίδες θα αναφερθούν κατά σειρά πληροφορίες και εκτιμήσεις καθώς και αποσπάσματα "γηνεούς" λόγου για (και από) την ολική άρνηση στράτευσης, τις καταλήψεις (σε πόλεις και χωριά), τους τοπικούς αγώνες της υπαίθρου και τέλος τις προσπάθειες δημιουργίας ελευθεριακών σχολείων. Τα ζητήματα δεν έχουν επιλεγεί τυχαία. Συνδέονται άμεσα μέσα από το στίγμα αντιπαράθεσης και σύγκρουσης που τα διαπνέει και έμεσα μέσα από τη συμμετοχή και την επικοινωνία των ίδιων ανθρώπων.

Πάντα το τέλος είναι δύσκολο, ακόμη και όταν πρόκειται για την εισαγωγή ενός μικρού φυλλαδίου, γι' αυτό και το τέλος αφήνεται λειψό...δεν υπάρχει, στη θέση του μια πρόσκληση για συνέχεια...
Ηράκλειο, Δεκέμβρης 1998.

Ολική Άρνηση Στράτευσης και Αντιμιλιταριστικό Κίνημα

Το κίνημα για την ολική άρνηση στράτευσης είναι από τα σημαντικότερα κοινωνικά κινήματα που έχουν αναπτυχθεί μεταδικτατορικά στην Ισπανία.

Η άρνηση εκπλήρωσης της στρατιωτικής θητείας έχει στη χώρα αυτή μακρά και σπουδαία ιστορία. Σε ό,τι ονομάζουμε νεώτερη εποχή, που σηματοδοτείται με την εμφάνιση του καπιταλισμού και την απώλεια των περισσότερων υπερατλαντικών αποικιών, ο στρατός διαδραμάτιζε καθοριστικό ρόλο μαζί με την τάξη των φεουδαρχών και κεφαλαιοκρατών. Η συχνότατη χρησιμοποίησή του ενάντια στο προλεταριάτο και τους εξεγερμένους αγρότες και υπέρ των συμφερόντων των γαιοκτημόνων, των εργοστασιαρχών, των ευγενών και του βασιλιά είχε σφραγίσει την ταξική φυσιογνωμία του μηχανισμού αυτού και τον είχε κάνει μισητό και ξένο στις εργατικές μάζες. Το ζήτημα του στρατού αντιμετωπιζόταν από τα στρατευμένα μέλη των εργατικών σωματείων, κυρίως της CNT και λιγότερο της UGT, με μια ενεργή και μάλλον λιγόλογη προπαγάνδα: την αποχή από τα στρατόπεδα και την άρνηση εκπλήρωσης οποιασδήποτε στρατιωτικής υποχρέωσης. Είναι γνωστό ότι μια από τις άγραφες προϋποθέσεις για τη συμμετοχή στη FAI ήταν η άρνηση στράτευσης, ενώ ενδεικτικά μπορεί να αναφερθεί και μία σελίδα από την ιστορία αυτής της άρνησης. Το 1909 αρνήθηκαν οι εργάτες της Βαρκελώνης να στρατευθούν και οι στρατιώτες να μεταφερθούν στο ισπανικό Μαρόκο για να πολεμήσουν τον ξεσηκωμό των αποικιοκρατούμενων αράβων. Η εξέγερση αυτή αντιμετωπίστηκε βίαια με μαζικές εξοντώσεις επαναστατών τόσο κατά τη διάρκεια των συγκρούσεων, όσο και αργότερα στις αίθουσες δικαστηρίων και τους τόπους εκτελέσεων και αναφέρεται στην ιστοριογραφία των εργατικών αγώνων ως Τραγική Εβδομάδα (Semana Tragica). Ας σημειωθεί ότι τότε εκτελέστηκε και ο ελευθεριακός παιδαγωγός Φρανσίσκο Φερέρ.¹

Εκτός από την ιστορική του κληρονομιά, για να κατανοηθεί καλύτερα η ιδιαιτερότητα και η ιδιαίτερη φυσιογνωμία του κινήματος στη σημερινή εκδοχή του, είναι σκόπιμο να παρατεθούν μερικά σχόλια για την πολιτειακή συγκρότηση του ισπανικού κράτους και την πολιτισμική και εθνολογική σύστασή του.

Το ισπανικό κράτος είναι μια ομοσπονδία από "αυτόνομες" κοινότητες. Κάθε περιοχή που αναγνωρίζεται ως τέτοια με βάση ιστορικές, εθνικές, πολιτισμικές και γλωσσικές συγγένειες και συνέχειες έχει τη δική της κυβέρνηση, κοινοβούλιο, αστυνομία και εκπαιδευτικά ιδρύματα. Όλες οι κοινότητες δεν απολαμβάνουν το ίδιο μέγεθος και έκταση αυτόνομων από το κεντρικό κράτος αρμοδιοτήτων, π.χ. η χώρα των Βάσκων είναι περισσότερο "αυτόνομη" από την Εξτρεμαδούρα ή την Καστίγια-Λα Μάντσα. Το σύνθετο αυτό πολιτειακό οικοδόμημα προσπαθεί να γεφυρώσει και να απαλύνει τις διαφορές ανάμεσα στους λαούς του κράτους και να ικανοποιήσει μερικώς, ώστε να ελέγξει τις αποσχιστικές τάσεις που εμφανίζονται κυρίως στη χώρα των Βάσκων και την Καταλωνία και λιγότερο στη Γαλικία.

¹ Λέξει ωστόσο να τονιστεί ότι ιδιαίτερα στην προεπαναστατική περίοδο η επαναστατική προπαγάνδα είχε απλωθεί και μέσα στα στρατόπεδα. Μερικές δεκάδες αξιωματικών ήταν ενεργά μέλη "οργανωτικών συννομωσιών" για το ξέσπασμα επαναστατικών κινήσεων, γεγονός που αποδεικνύεται και από τη μαζική προσχώρηση στρατιωτών στην αντίκλη πλευρά όταν έγινε το πραξικόπημα και ως απάντηση ο ξεσηκωμός του προλεταριάτου που σηματοδότησε την αρχή της ισπανικής επανάστασης.

Αποκλειστική αρμοδιότητα της κεντρικής κυβέρνησης παραμένει η εξωτερική πολιτική και η άμυνα. Έτσι στρατός υπάρχει μόνο ένας και είναι ισπανικός, η παρουσία του και η δράση του έχει τα συγκεντρωτικά χαρακτηριστικά που παραπέμπουν σε ενιαίο κράτος, φιλοδοξεί να παρουσιάσει την Ισπανία ως ενιαία πατρίδα-έθνος, γεγονός που στρέφει εναντίον στην ύπαρξη και τη λειτουργία του σημαντικές μερίδες των λαών που συγκροτούν το ισπανικό κράτος.

Ιστορική αναδρομή

Μόλις το 1972, στα τελευταία χρόνια της 40χρονης δικτατορίας του στρατηγού Φράνκο, ο Pepe Beunza αρνείται να παρουσιαστεί στο στρατό για λόγους ηθικούς και φιλοσοφικούς. Τιμωρείται με φυλάκιση και εκτοπισμό στη Σαχάρα.

Η μετάβαση από τη δικτατορία στο αστικοδημοκρατικό καθεστώς συνοδεύεται από μια σχετική κοινωνική κινητικότητα, ξεπηδούν σειρά από πολιτικοκοινωνικές οργανώσεις, ομαδοποιήσεις και σύνδεσμοι. Αναβιώνουν οι οργανώσεις γειτονιάς και εμφανίζονται νεολαϊστικές συλλογικότητες (colectivos) για την οικολογία, την ειρήνη και ανάμεσα σε άλλα για τον αντιμιλιταρισμό και την άρνηση στράτευσης.

Ο κόσμος που συσπειρώνεται γύρω από την άρνηση στράτευσης προέρχεται από διαφορετικούς χώρους και επιτελεί μέσα από αυτήν διαφορετικούς σκοπούς. Εκτός από τους ιεχωβάδες και άλλες θρησκευτικές μειονότητες, επίσης αρνούνται να στρατευτούν οι "εναλλακτικοί ειρηνιστές", όσοι δηλαδή ζητούν τη ρύθμιση εναλλακτικής θητείας γιατί δεν θέλουν να πιάσουν όπλο. Οι περισσότεροι όμως σαν άτομα και σαν συλλογικότητες ανήκουν σε αυτή την πλευρά που αρνείται την ύπαρξη και το ρόλο του στρατού στην κοινωνία, τον αντιμιλιταρισμό και την ιεραρχία.

Μπροστά στον ολοένα αυξανόμενο αριθμό των αρνητών στράτευσης και με δεδομένα την προσπάθεια της ισπανικής κυβέρνησης να συμπλέσει με την Ευρώπη, να εξευρωπαϊστεί από τη μία και να μειώσει το κοινωνικό έρεισμα των αντιμιλιταριστών από την άλλη, το 1986 δημοσιεύεται ο νόμος για την εναλλακτική θητεία, που μπαίνει όμως σε ισχύ δύο χρόνια μετά, το 1988. Παρόλο που η εναλλακτική θητεία έχει διπλάσια διάρκεια από τη στρατιωτική, πολλές χιλιάδες νέων την επιλέγουν και έτσι ο ερυθρός σταυρός, νοσοκομεία, δημαρχεία καθώς και ιδρύματα της εκκλησίας πλημμυρίζουν από δωρεάν εργαστικά χέρια. Ωστόσο οι κυβερνητικοί χειρισμοί στην ουσία τους αποτυγχάνουν αφού αποδεικνύεται ότι ο αριθμός των νέων που συνεχίζουν να αρνούνται "κοινωνική" και στρατιωτική θητεία μειώνεται ελάχιστα, όσοι αποδέχονται και επιλέγουν την εναλλακτική θητεία στη μεγάλη τους πλειοψηφία δεν προέρχονται από τις τάξεις

των πρώην αρνητών. Απλώς είναι αυτοί οι άνθρωποι που αν δεν υπήρχε η εναλλακτική, θα υπηρετούσαν με κάποια δυσφορία αλλά με την ίδια υπακοή τη στρατιωτική.

Μετά από τις ρυθμίσεις αυτές, το τοπίο της ολικής -πια- άρνησης ξεκαθαρίζει και το αντιμιλιταριστικό σκεπτικό των αρνητών γίνεται φανερότερο, η προπαγάνδα έχει πιο σαφείς στόχους. Από το 1988 λοιπόν γι' αυτούς που αρνούνται τη στρατιωτική θητεία και τη P.S.S. (Prestación Social Sustitutoria- Κοινωνική Θητεία που Αντικαθιστά) αναφέρονται ως insumisos και η πράξη insumisión (sumisión= υπαταγή, υπακοή) άρα θα το μεταφράζαμε ως ανυπακοή και ανυπότακτους-ανυπάκουους στο νέο νόμο. Από το 1989 και μετά, χωρίς να είναι εντελώς ακριβής, ο αριθμός των insumisos ανέρχεται σε 15.000.

Την 1^η Μάη του 1989 τρεις νέοι ο Josep Maria Moratíegua, ο Carlos Hinojosa και ο ■ Yon Sanchez φυλακίζονται μετά την άρνηση τους να υπηρετήσουν. Οι τρεις αυτοί ανυπότακτοι είναι οι πρώτοι όμηροι ενός ιδιόμορφου δικαστικού καθεστώτος και ενός ανοικτού πολέμου ανάμεσα στους αρνητές από τη μία και την κυβέρνηση, τους δικαστές και τους στρατιωτικούς από την άλλη. Για να γίνει καλύτερα κατανοητό το παραπάνω ως σημειωθεί ότι οι σοσιαλιστές του PSOE (Partido Socialista Español) στην προσπάθειά τους να μειώσουν την κοινωνική σημασία ενός κινήματος που έβριθε σε συνεχή αμφισβήτηση και περιφρονούσε ένα τόσο σημαντικό, για το κράτος, θεσμό προέβησαν σε σειρά από νομικούς ελιγμούς και νομικιστικούς χειρισμούς.

Η πρώτη ρύθμιση όριζε ότι οι αρνητές θα οδηγούνταν σε και θα δικάζονταν από συμβούλιο πολέμου (consejo de guerra). Η εικόνα όμως πολιτών που παρουσιάζονταν μπροστά στους στρατιωτικούς, με νωπές ακόμη τις μνήμες τις δικτατορίας και με δεδομένα τα πάμπολλα ατυχήματα και αυτοκτονίες που συνέβαιναν στο στρατό, είχε αρνητική επίπτωση για την κυβέρνηση και αύξαινε τη δημοτικότητα της αντιμιλιταριστικής προπαγάνδας. Έτσι από το 1991 με νέα ρύθμιση οι αρνητές δικάζονταν από αστικά δικαστήρια. Ωστόσο εξαιτίας του αυξανόμενου αριθμού των αρνητών καθώς και των τοπικών ιδιαιτεροτήτων, το νομικό πλαίσιο στην εφαρμογή του εξακολουθούσε να παραμένει θολό και περίπλοκο. Η πλειοψηφία των δικαστών αρνιόταν να στείλει τους αρνητές φυλακή, η κάθε περίπτωση αντιμετωπιζόταν ξεχωριστά ενώ σύντομα το μόνο που σταθεροποιήθηκε -κι αυτό σχετικά- ήταν οι τάσεις των δικαστικών λειτουργιών στις ομόσπονδες κοινότητες. Έτσι στη Ναβάρρα όλοι οι εν ζωή ολικοί αρνητές είναι φυλακισμένοι ενώ στην Καταλονία μόλις 8 έχουν οδηγηθεί στη φυλακή. Το 1992 στη Μαδρίτη δικαστής απάλλαξε αρνητή αναγνωρίζοντας το κίνητρο της κοινωνικής ανυπακοής: "ο νόμος δεν μπορεί να είναι πάνω από τη συνείδηση". Το Υπουργείο Αμύνης είχε επέμβει τότε ώστε η περίπτωση να μην μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως νομικό προηγούμενο. Οι δικαστές που συνέχιζαν να είναι ευνοϊκά διακείμενοι στην άρνηση στράτευσης ή τουλάχιστον δεν ήθελαν να στέλνουν στη φυλακή τους αρνητές χρησιμοποιούσαν παραθυράκια ώστε να παρακάμψουν το νόμο χωρίς να τον αμφισβητήσουν..

² Το πρόβλημα που δημιουργεί κοινωνικά η εναλλακτική θητεία είναι ότι οξύνει το πρόβλημα της ανεργίας και κυρίως ότι όσους την κάνουν, δουλεύουν δωρεάν και χωρίς κανένα εργασιακό δικαίωμα, αποτελούν το σταθερό σώμα των απεργασαστών. Είναι φανερό ότι η εναλλακτική θητεία εξημερεύει με άλλο, ηπιότερο για την αισθητική και την ψευδοπροοδευτική αμφισβήτηση, τρόπο τους ίδιους με το στρατό στόχους: την υπαταγή και τη χειραγώγηση.

Μπροστά σε αυτό το περίεργο νομικό καθεστώς, όπου οι νόμοι είχαν γίνει ξεκάθαρα πια, αντικείμενο παζαριών και διαπραγματεύσεων και το χειρότερο, αυτό δεν μπορούσε να αποκρυφθεί από την κοινωνία, με ορατό λοιπόν, τον κίνδυνο να πληγεί περαιτέρω η αξία του νόμου, η νέα κυβέρνηση του P.P. (Partido Popular) προέβη πολύ σύντομα μετά την εκλογή της, σε ένα νέο νόμο, που έχει ως κύριο στόχο όχι τη φυλάκιση αλλά τη στέρηση των πολιτικών και κοινωνικών δικαιωμάτων των αρνητών. Με αυτό τον τρόπο το κράτος προσπαθεί να παρουσιάσει δημοκρατικό πρόσωπο και ταυτόχρονα να εξαφανίσει τις εντονωμένες αντιδράσεις και κινήσεις αλληλεγγύης που συμβαίνουν κατά τη φυλάκιση των αρνητών και στοχεύει στο να στερήσει ένα όπλο προπαγάνδας από τους αντιμιλιταριστές. Πρόκειται επιπλέον για μια σαφή προσπάθεια να χαρακτηρίσει τους αρνητές ως κοινωνικά ανένταχτους και να τους περιθωριοποιήσει, να τους καταστήσει σε κάποιους τομείς αδρανείς και μαζί προτείνει ένα είδος συμβιβασμού στους δικαστές ώστε να μη φυλακίζουν τους αρνητές αλλά να τους τιμωρούν με "ήσυχη συνείδηση".³

Σήμερα ανάλογα με την ημερομηνία άρνησης στράτευσης και κάποιες άλλες ειδικές συνθήκες οι αρνητές οδηγούνται σε δικαστήρια με 3 τρόπους:

- Στρατιωτικός Ποινικός Κωδικός έως το 1991, ποινή από 1 έως 6 χρόνια φυλάκισης.
- Κανονικός Ποινικός Κώδικας του Νόμου για τη Στρατιωτική Θητεία, από 2 χρόνια 4 μήνες και 1 μέρα έως 6 χρόνια φυλάκισης.
- Νέος Ποινικός Κώδικας το 1996: μέγιστος χρόνος φυλάκισης 2 χρόνια, στέρηση πολιτικών δικαιωμάτων από 10 έως 14 χρόνια και πρόστιμο από 500 έως 5.000 πεσέτες τη μέρα για την άρνηση της στρατιωτικής θητείας, στέρηση πολιτικών δικαιωμάτων από 8 έως 12 χρόνια και πρόστιμο για άρνηση της εναλλακτικής θητείας.

Οι οργανώσεις και το πολιτικό στίγμα του κινήματος.

Στην Ισπανία ένα τμήμα των αρνητών στράτευσης ωθούνται σε αυτήν από "εθνικιστικό" σκεπτικό. Πρόκειται για Βάσκους αλλά και Καταλανούς αυτονομιστές, που είναι υπέρμαχοι δηλαδή της απόσχισης των αντίστοιχων περιοχών από το ισπανικό κράτος και της δημιουργίας ανεξάρτητων κρατών. Αν και κάποιες μερίδες των "ανεξαρτησιακών" είναι αριστεροί (π.χ. Κομμουνιστικό Καταλανικό Κόμμα και PUA, Plataforma para la Unidad de Acción, η νεολοία του) κριτικάρουν τον στρατό και ως μηχανισμό εξουσίας και εμφανίζονται ως υπέρμαχοι του αντιμιλιταρισμού-αντιμπεριαλισμού και της κοινωνίας των πολιτών, οι περισσότεροι αρνούνται να στρατευτούν στον ισπανικό στρατό γιατί τον θεωρούν στρατό κατοχής ξένης δύναμης. Ιδιαίτερα στη χώρα των Βάσκων εκατοντάδες νέοι αρνούνται να καταταχθούν στον ισπανικό στρατό δηλώνοντας ότι δεν θα έπρεπε να τον ίδιο αν επρόκειτο για το στρατό ενός βάσκιου κράτους.

Οι τρεις πρώτοι φυλακισμένοι ολικοί αρνητές ανήκαν σε τρεις από τις πιο πολυπληθείς οργανώσεις που δραστηριοποιούνται για τον αντιμιλιταρισμό και την ολική άρνηση στράτευσης: CAMPI, MILI-KK, MOC. Συνοπτικά και με κίνδυνο υπεραπολύστευσης θα παρουσιάζα τις τρεις

³ Λέξιζε εξάλλου να υπογραμμιστεί και η οικονομική φύση της κατασταλτικής προσπάθειας του κράτους, αφού εκτός από τα πρόστιμα που προβλέπονται η στέρηση των δικαιωμάτων περιστελλει σημαντικά τις δυνατότητες οικονομικής συναλλαγής των αρνητών. Η καταστολή "μασκαρεύεται" μπροστά στην αποτυχία της φυλακής να συνενώσει τους αρνητές και να παραδειγματίσει τους μιμητές τους.

⁴ Εκεί λοιπόν το ΙΙΙ-η πολιτική πτέρυγα της ΕΤΑ-υποστηρίζει την άρνηση στράτευσης και την προπαγανδίζει με επικλήσεις στον πατριωτισμό (βάσκινο) των νέων. Επιπλέον ας σημειωθεί ότι στη χώρα των Βάσκων έχουν αθωωθεί αρνητές γιατί αναγνωρίστηκε από το δικαστήριο ότι εκφράζουν το κοινό αίσθημα των πολιτών, που είναι ενάντια στον ισπανικό στρατό.

αυτές οργανώσεις ως εξής: Το CAMPI υπήρξε -μια και έχει πια εξαφανιστεί- μια αντιμιλιταριστική ομαδοποίηση των αναρχοκαταληψιών της Βαρκελώνης. Προπαγάνδιζε έντονα την αποχή από τα δικαστήρια και την είσοδο στην παρανομία, με εκκρεμή εντάλματα σύλληψης, των ολικών αρνητών.

Το MILI-KK έχει τροτοκιστικές επιρροές, η άρνηση στράτευσης προβάλλεται ως μια όψη της διαρκούς επανάστασης και η δράση του απλώνεται μέσα από κατά τόπους επιτροπές που δουλεύουν πάνω στο ζήτημα με ιδιαίτερο ζήλο στις γειτονιές.

Το MOC είναι μια αντιμιλιταριστική οργάνωση που προπαγανδίζει την ολική άρνηση στράτευσης ως μια πράξη κοινωνικής ανυπακοής. Είναι ειρηνιστές ή πιο σωστά είναι κατά της βίας. Τα μέλη του ως επί το πλείστον εμφανίζονται στα δικαστήρια, ψάχνουν τη νομική αντιστάση και την κατάστολή από την πλευρά της εξουσίας ώστε να κρατούν ενεργό το ζήτημα του αντιμιλιταρισμού γενικότερα.

Αυτές οι γενικές παρατηρήσεις σε καμιά περίπτωση δεν είναι δεσμευτικές ή οριστικές για τη φυσιογνωμία των τοπικών επιτροπών και των ομαδοποιήσεων και για την προσωπική -τελικά- επιλογή και στάση τους ως αρνητές.

Οι επιτροπές αυτές και συλλογικότητες πέρα από το συνελυσιακό καθεστώς με το οποίο λειτουργούν, επιλέγουν να απαντήσουν στις τοπικές ιδιαιτερότητες της καταστολής με εξίσου τοπικές στρατηγικές προπαγάνδας και αγώνα. Το MOC αν και αποτελεί "εθνική οργάνωση", είναι από τις ελάχιστες περιπτώσεις όπου μια ομάδα με το ίδιο όνομα και "αρχές" απαντάται σε όλη την ισπανική επικράτεια, και διοργανώνει πανισπανικές συναντήσεις-συνέδρια, αυτά έχουν ως στόχο τη συσπείρωση αλλά κυρίως το συντονισμό, από και πέρα κάθε τοπικό MOC μπορεί και αναπτύσσει ανεξάρτητα τη θέση του.

Εκτός από τις τρεις παραπάνω ομάδες υπάρχουν και άλλες τοπικές πρωτοβουλίες που συνεργάζονται, ή και όχι, μεταξύ τους. Στη Βαρκελώνη για παράδειγμα MOC, MILI-KK και η Asamblea de Insumisos (Συνέλευση των Ανυπότακτων) βρίσκονται μαζί και συντονίζουν τη δράση τους.

Οι τρόποι δράσης των αντιμιλιταριστών είναι λίγο-πολύ γνωστοί: έντυπος λόγος (προκηρύξεις, μπροσούρες), διαμαρτυρίες και πορείες αλληλεγγύης με τους φυλακισμένους και υπόδικους ολικούς αρνητές, χάπενινγκς και παρεμβάσεις σε δρόμους και γειτονιές. Είναι χαρακτηριστική η συνεχής ενασχόληση με το ζήτημα, που βέβαια ριζοσπαστικοποιείται και γίνεται εντονότερη και με βάση τις εξωτερικές συνθήκες (σε δικαστήρια, φυλακίσεις ή και απεργίες πείνας των ολικών αρνητών ή στον πόλεμο του Κόλπου και της Γιουγκοσλαβίας). Η άρνηση στράτευσης -η πράξη και οι συνέπειές της- είναι η αιχμή του δόρατος του αντιμιλιταριστικού αγώνα.

Για τους αντιμιλιταριστές-αρνητές και αλληλεγγυούς η άρνηση στράτευσης είναι στην ουσία της μια αντικρατική πράξη. Χτυπώντας το στρατό στην προπαγάνδα και με την άρνηση, αυτό που πλήττεται είναι η εξουσία και το κύριο συστατικό της η βία. Η άρνηση στράτευσης είναι μια ατομική έκφραση γνώμης που θέτει με κοινωνικούς όρους την αντίθεση κράτους-ατόμου. Στη συνέχεια μέσα από την ομαδοποίηση και τον αντιμιλιταριστικό αγώνα παλεύεται η σύγκρουση ανάμεσα σε κράτος και κοινωνία. Το αντιμιλιταριστικό κίνημα απαιτεί-προπαγανδίζει την κατάργηση του στρατού, ως ενός ιεραρχικού μηχανισμού καταστολής, βίας και υποταγής, προτάσσει τη ζωή απέναντι στο θάνατο και την ελευθερία απέναντι στη διαταγή-υπακοή.

Η περιγραφή που προτιμούν να κάνουν οι ίδιοι οι αντιμιλιταριστές για το κίνημα είναι ότι αποτελεί ένα κίνημα που προωθεί την κοινωνική ανυπακοή: "Η κοινωνική ανυπακοή είναι υπαρκτή στους αγώνες για τις κοινωνικές απαιτήσεις και τα δικαιώματα που δεν αναγνωρίζονται από το κράτος: η καμπάνια ενάντια στις αποδείξεις του νερού, οι καταλήψεις, ..., αλλά η πιο εμβληματική κοινωνική ανυπακοή εκδηλωνόταν πάντα ενάντια στην κατάρτιση και την στράτευση".³

³ Όλα τα αποσπάσματα που σημειώνονται με εισαγωγικά αποτελούν μεταφρασμένα τμήματα από μπροσούρες, φυλλάδια και άρθρα για την ολική άρνηση.

Η άρνηση στράτευσης λοιπόν είναι μια παραίνεση προς όλους να είναι κοινωνικά ανυπάκουοι, να μη δέχονται διαταγές και προαποφασισμένα γεγονότα και να ξεπερνούν το κράτος και τους νόμους του. Να προτάσσουν την κοινωνική πάνω από την κρατική νομιμότητα και την ατομική βούληση, αυτοδιάθεση μπροστά στην υπαγωγή του ατόμου σε εξάρτημα μιας απρόσωπης κρατικής μηχανής.

Τα τελευταία χρόνια κύρια το ΜΟΚ, ακολουθούμενο και από άλλους αντιμιλιταριστές, προωθεί και προπαγανδίζει την άρνηση πληρωμής των φόρων που αντιστοιγούν στις αμυντικές δαπάνες. Καλούν τα υποκείμενα να παρανομήσουν συνειδητά, ανοιχτά και μαζί, δίνοντας ένα καίριο χτύπημα όχι μόνο στη στρατοκρατία αλλά και στη φορολογική πολιτική.

Η αντιμετώπιση της άρνησης στράτευσης και του αντιμιλιταρισμού περνά από τη δυσφήμιση και τη σιωπή των μ.μ.ε., την ανάλυση και κριτική από την πλευρά των διανοούμενων. Ανάμεσα σε άλλα αναφέρεται ως μειοψηφική νεολαϊστική έκφραση της αντιμιλιταριστικής κληρονομιάς αριστερών και αναρχικών ιδεών που παγιδεύουν με ηθικούς όρους την κοινή γνώμη αποκρύπτοντας στην πραγματικότητα ένα ποινικό αδίκημα -την άρνηση στράτευσης-, ως κίνηση που παρά την πολιτική υποστήριξη από τους αντιπολιτευόμενους -για κομματική εκμετάλλευση- δεν έχει καταφέρει να υπερβεί την κοινωνική καταδίκη της παραβατικότητας.

Βέβαια από "προοδευτικούς" κύκλους αναγνωρίζονται η κοινωνική νομιμότητα, η ριζοσπαστική διεκδίκηση δικαιωμάτων, η ηθική του κινήματος καθώς και ό,τι θέτει ζητήματα πολιτικής οργάνωσης και δομής.

Το κύριο ζήτημα λοιπόν για τους κρατούντες δεν είναι η παρουσία ή όχι αυτών των χιλιάδων νέων στα στρατόπεδα αλλά η προπαγάνδα ενάντια στο στρατό και το ρόλο του στην κοινωνία και η πρόκληση-πρόσκληση στην

παράβαση των νόμων. Ο αγώνας παίζεται για ακόμη μια φορά ανάμεσα στους νόμους που παρουσιάζονται ως εκφραστές-ρυθμιστές της κοινωνίας και των ανθρώπινων σχέσεων, και στα υποκείμενα που τους υπερβαίνουν και θέτουν τους δικούς τους όρους για την κοινωνικότητα. Αγώνας αδιάκοπος και καθημερινός και κερδίζεται μόνο σαν η κοινωνική νομιμότητα -στα μυαλά και τις πράξεις των ανθρώπων- διαλύσει τη νομική διαχείριση των κοινωνικών υποθέσεων.

Οι αντιμιλιταριστές στην Ισπανία προσπαθούν να προτρέψουν τη κοινωνία, μαζί και λαϊκά, συνειδητά και δηλωμένα να παραβεί τους νόμους. Επιλέγουν και προτείνουν την ομαδική παρανομία και διασφαλίζουν έτσι την αντι-ιεραρχική, αντιπρωτοποριακή, μη-εξαιτομικευμένη πολιτική δράση.

Το σίγμα τους αυτό έχει δημιουργήσει ρωγμές στο κρατικό οικοδόμημα γιατί έχει αγγίξει μεγάλα τμήματα του πληθυσμού. Η δημοτικότητα βέβαια οφείλεται και στις διαφορετικές πολιτικές διεκδικήσεις που στεγάστηκαν κάτω από την ομπρέλα της ολικής άρνησης. Σύμφωνα με δικές τους αυτοκριτικές εξάλλου, το αντιμιλιταριστικό κίνημα υποφέρει από σχετική απολιτικοποίηση, ελιτισμό, εγκλεισμό σε στατιστικά δεδομένα, απώλεια αυθορμητισμού και έλλειψη συντονισμού.

Θα μπορούσε να σημειωθεί εδώ ότι η άρνηση στράτευσης, ο αντιμιλιταρισμός είναι ένα μερικό ζήτημα που με τη συγκεκριμένη οργανωτική δομή των επί μέρους κινήσεων (καταληψίες, γυναικείο, οικολογία, μετανάστες, ανηρατιστές κá) απομονώνει παρά συνδέει τις αντιστάσεις και ολοκληρώνει την πολιτική πρόταση της ανατροπής. Ωστόσο είτε μέσα από προσωπικές επαφές, είτε από περιστασιακές συνελεύσεις, συνδιοργανώσεις, όλοι αυτοί οι χώροι τα μερικά αυτά κινήματα αποτελούν συγκοινωνούντα δοχεία κοινωνικής αντίστασης. Δεν αναπληρώνουν το κενό μιας συνολικής αντί-πράξης αλλά λειτουργούν ως αντίβαρα και φορείς μιας άλλης -θολής ίσως- πραγματικότητας.

Επαγγελματικοποίηση στρατού- η νέα εποχή της άρνησης στράτευσης.

Πριν από λίγο καιρό -μέσα στο 1997- η ισπανική κυβέρνηση παρουσίασε ένα σχέδιο νόμου σύμφωνα με το οποίο ο στρατός θα γίνει επαγγελματικός, έτσι η υποχρεωτική στράτευση θα καταργηθεί εντελώς το 2003. Ως τότε θα μεσολαβήσει μια μεταβατική περίοδος όπου θα ρυθμιστούν οι εκκρεμείς υποθέσεις, θα μειωθεί ο χρόνος της θητείας σε μερικούς μήνες και θα αρχίσει να λειτουργεί ο θεσμός της εθελοντικής στράτευσης. Οι εκτιμήσεις για τις αιτίες αυτής της

πρόθεσης των κυβερνώντων είναι η ευθυγράμμιση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες, η αλλαγή στην παρουσία και το ρόλο του στρατού μέσα στην κοινωνία και η προσπάθεια αντιμετώπισης ενός ολοένα αυξανόμενου κινήματος ολικής άρνησης. Για να διευκρινιστούν περισσότερα τα παραπάνω σημειώνεται ότι ο ισπανικός στρατός αποτελεί μόνιμο μέλος τα τελευταία χρόνια όλων των "ειρηνευτικών" αποστολών των Ηνωμένων Εθνών στη Βοσνία, τη Σομαλία και αλλού. Ο στρατός λοιπόν είναι ένα πόνι στην εξωτερική πολιτική του κράτους που θέλει να ισχυροποιεί διεθνώς τη θέση του υπακούοντας στις εντολές του NATO. Επιπλέον ο στρατός είναι πλέον "αχρείαστος" στο εσωτερικό της χώρας, το κατασταλτικό έργο έχει περάσει στα χέρια των αστυνομικών δυνάμεων και η κοινωνική ειρήνη και συναίνεση στην Ισπανία δεν απειλείται,

ούτε είναι δυνατό να εξασφαλιστεί με την επίκληση εξωτερικών εχθρών. Αυτοί οι "εχθροί" στην περίπτωση της Ισπανίας, αναζητούνται και κατασκευάζονται στο πρόσωπο των απασχιστικών τάσεων των "αυτόνομων" κοινοτήτων και κυρίως της ένοπλης βάσκικης οργάνωσης ETA. Ο στρατός όμως είναι ανίκανος να παρέμβει σε αυτό το πεδίο γιατί είναι το κόκκινο πανί εξαίτιας του ρόλου του στη δικτατορία και στην προσπάθεια δημιουργίας ενός έθνους. Έτσι ο στρατός με τη σημερινή του μορφή προκαλεί περισσότερες αντιδράσεις από όσα συμφέροντα εξυπηρετεί. Ο τακτικός ελιγμός της επαγγελματικοποίησης του στρατού φιλοδοξεί να λύσει αυτή τη δυσαρμονία. Αποχρωματίζει το στρατό, εμφανίζοντας δημοκρατικό πρόσωπο με την άρση του υποχρεωτικού και τον μεταμορφώνει φαινομενικά σε ένα πιο κοινωνικό θεσμό. Ο милитарισμός μασκαρεύεται σε επάγγελμα και η ιδεολογία του μπορεί ευκολότερα να κυκλοφορεί στην κοινωνία.

Μπροστά σ' αυτή την επιλογή των κρατούντων ήδη ένα τμήμα των ολικών αρνητών απαντά προτείνοντας και εφαρμόζοντας μια νέα τακτική: την ολική άρνηση μέσα από τα στρατόπεδα. Σύμφωνα με αυτή οι αρνητές παρουσιάζονται κανονικά στο στρατό και με την πάροδο λίγων ημερών παραμονής τους στο στρατόπεδο το εγκαταλείπουν, αρνούμενοι να κάνουν τη θητεία τους. Η καμπάνια αυτή έχει ήδη αρχίσει από το ΜΟC και κάποιες ακόμη ανтимιλιταριστικές οργανώσεις. Το σκεπτικό τους είναι ότι η προετοιμασία της επαγγελματικοποίησης του στρατού γίνεται με εξαιρετική προσοχή και στοχεύει στην κοινωνική του νομιμοποίηση, παρουσιάζοντας ένα στρατό ευαίσθητο απέναντι στις ανησυχίες της κοινωνίας και με εξαιρετική προτεραιότητα τη διαφύλαξη της ειρήνης στα μέρη όπου αυτή απειλείται. Με δεδομένη λοιπόν τη σχετική καλύτερευση της κατάστασης του στρατού, λόγω της απόσυρσης του από τα κοινωνικά δράματα, οι ανтимιλιταριστές λένε ότι είναι υποχρεωμένοι να περάσουν σε δράση για να "ξαναλεκιάσουν" την εικόνα του. "Η στάση αυτή είναι ξεκάθαρη και άμεση ενάντια στο милитарισμό, τα επαγγέλματα και η ανυπακοή επιστρέφουν και κατευθύνονται κατευθείαν στο στρατιωτικό... Ξεπηδά από την ανάγκη

να γίνει φανερό και γνωστό το στρατιωτικό και η επικινδυνότητά του..., η σύγκρουση επανατοποθετείται ανάμεσα στην κοινωνία των πολιτών και τους στρατούς..."

Επιπλέον πιο πολύ παρά ποτέ θεωρούν ότι ο милитарισμός, το στρατιωτικό πρέπει να σχετιστεί -και έτσι να παρουσιαστεί μέσα από την προπαγάνδα- με τις υπόλοιπες εξουσιαστικές και καταπιεστικές δομές: ο επαγγελματισμός το απομακρύνει από τις ζωές μας και απαιτείται ένας μεγαλύτερος βαθμός αφαιρετικής αλλά και συνθετικής σκέψης. "Είναι μια απόπειρα επανατοποθέτησης της αντιμилитарιστικής δράσης, μια αποστολή ενός κριτικού μηνύματος, ένα χτύπημα στο θεσμό πριν γίνει αποδεκτός και καταπλωθεί, είναι ένας συνδυασμός ατομικής και συλλογικής δράσης εξεγερσιακού περιεχομένου, ...αμφισβητείται το κοινωνικό μοντέλο που προτείνεται και μαζί με αυτό η νέα τάξη πραγμάτων."

Η άρνηση μέσα από τα στρατιώτєда είναι ένα νέο κάλεσμα σε ανυπακοή, σε αρμονία με τις προηγούμενες θέσεις του MOC που ψάχνει την καταστολή και εμπνέεται από γκανγκά μοντέλα αντιπαράθεσης. Ο στόχος είναι πάντα η κατάργηση του στρατού και μαζί η έκθεση σε κοινή θέα και γνώμη της στρατηγικής της κυβέρνησης για καταστολή "χαμηλής έντασης", κοινωνικά αόρατης αλλά αποτελεσματικής. Ο νέος στρατός θα είναι ανθρωπιστικός και επαγγελματικός- εξαγγέλει η κυβέρνηση παίζοντας το παιχνίδι της έμμισθης προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του εξειδικευτικού επαγγελματισμού ως εγγύηση της σοβαρότητας. Οι αντιμилитарιστές ανηδρούν οξύνοντας τον αγώνα, προσπαθούν να ξεμπροσιάσουν το καμουφλάρισμα του στρατού και επιμένουν ότι η άρνηση σύμπραξης με το милитарισμό είναι η μόνη έκφραση της ειρήνης.

Οι αρνητές προσπαθούν να μη δώσουν χρόνο στην κυβέρνηση να παγώσει μια κατάσταση και ανοίγουν από τώρα ένα νέο μέτωπο σύγκρουσης. Είναι αλήθεια ότι η κυβέρνηση έχει ήδη δυσκολίες για να καταργήσει το στρατό και είναι αμφίβολο αν θα της φτάσει ο χρόνος μέχρι το 2003. Πρώτα πρέπει να βρει τρόπο να απαλλάξει -χωρίς να εκτεθεί- 800.000 στρατεύσιμους που έχουν αναβολή και να δώσει αμνηστία σε 200.000 εναλλακτικούς που περιμένουν στη λίστα για να ελευθερωθεί ένα "κοινωνικό πόστο" θητείας. Τέλος οι δίκες των ολικών αρνητών μένουν ακόμη περισσότερο μετέωρες' οι δικαστές καλούνται να δικάσουν ένα αδίκημα με ημερομηνία λήξης και αμφισβητήσιμη ποινή.

Μέσα σε αυτό το τοπίο αλληλοσυγκρουόμενων χειρισμών παρεμβαίνουν οι αρνητές μέσα από τα στρατιώτєда και αν μη τι άλλο δημιουργούν ακόμη μια ρωγή στην εξουσία.

Καταλήψεις Καταλήψεις...λες και υπήρχαν από πάντα στην ιβηρική χερσόνησο.

Καταλήψεις σπιτιών από άνεργους εργάτες, από μετανάστες, απεργίες ενοικίων και λογαριασμών. Καταλήψεις γης από μεροκαματιάρηδες αγρότες. Καταλήψεις κρατικών γραφείων από διαμαρτυρούμενους απεργούς, από εξαγριωμένες πορείες. Καταλήψεις που χρονολογούνται από την εποχή του μεσαίωνα και της ιερής εξέτασης, από το κίνημα των Κομουνέρους. Καταλήψεις που ανακόπηκαν, προσωρινά απ' ό,τι φάνηκε, κατά τη σαραντάχρονη δικτατορία. Μια μορφή αγώνα, της οποίας το περιεχόμενο και ο στόχος αλλάζει, πορεύεται και αυτή μέσα στην ιστορικότητα σαν διαχρονική κιβωτός της αντίστασης.

Δεν μου είναι δυνατό να μιλήσω για όλες αυτές τις μορφές κατάληψης, έχω μόνο σκόρπιες εντυπώσεις ανακατεμένες με ιστορικές γνώσεις. Ούτε τολμώ να πω ότι θα σκιαγραφήσω με επιτυχία το τελευταίο καταληψιακό κύμα που γνωρίζει η Ισπανία την τελευταία δεκαετία. Θέλω απλώς να μοιραστώ κάποιες σκέψεις για τις καταλήψεις στέγης και κοινωνικών κέντρων έτσι όπως τις γνώρισα, διάβασα και συζητήσα για 'αυτές και αυτό γιατί, είναι η εντύπωσή μου, ότι ένα πολλά υποσχόμενο κοινωνικό κίνημα είναι στα σκοριά.

Οι πρώτες καταλήψεις άρχισαν να φαίνονται, να δηλώνονται ως τέτοιες στα τέλη της προηγούμενης δεκαετίας. Οι επιρροές στο σκεπτικό και την αισθητική από τις καταλήψεις του Άμστερνταμ, του Βερολίνου και της Μαιντζερστράσε χαρακτηρίζαν την εικόνα: νεολαίοι που έμπαιναν στα άδεια σπίτια για να λύσουν το πρόβλημα στέγης και έκφρασης που είχαν, για να ζήσουν με εναλλακτικούς από τους κυρίαρχα επιβαλλόμενους τρόπους και όρους, για να προσφέρουν μια διαφορετική οπτική στις δυνατότητες επιβίωσης και βιωμάτων. Η κεντρική πολιτική διεκδίκηση αφορούσε στη στέγη (*derecho a la cho*: δικαίωμα στο κεραμίδι) και στρέφεται ενάντια στην εμπορευματοποίηση των βασικών αναγκών του ανθρώπου. Περαιτέρω και μέσα από μια αντιεξουσιαστική οπτική καταγγέλλονται ο милитарismo, ο φασισμός, ο σεξισμός και ο καταναλωτισμός. Αντιπαραβάλλονται σε αυτά οι αξίες της αλληλεγγύης, της συλλογικότητας, της

απλότητας, της δημιουργίας και προωθούνται η ολική άρνηση στράτευσης, ο αντιφασισμός, ο αντισεξισμός, η κατάργηση της ιεραρχίας και της μισθωτής εργασίας μέσα από το λόγο και τις πράξεις.

Η κεντρική ιδέα που εμπνέει αυτές τις καταλήψεις είναι η αυτοδιαχείριση και η αυτοοργάνωση.

Το σημερινό πανόραμα -μετά από κάμποσα χρόνια της καταληψιακής πρακτικής- είναι ότι σχεδόν κάθε μεγάλη πόλη και κωμόπολη έχει και ένα κατειλημμένο κοινωνικό κέντρο και πόλεις όπως η Βαρκελώνη -που αναδεικνύεται για μια ακόμη φορά σε νευραλγικό κέντρο ενός κοινωνικού ρεύματος- έχει στην κυριολεξία δυσκολομέτρητες καταλήψεις στέγης και κοινωνικών κέντρων.

Με τη λέξη κοινωνικό κέντρο περιγράφεται ένας χώρος στον οποίο εκτός από μια συλλογικότητα που τον διαχειρίζεται, συχνάζουν και συνευρίσκονται ομαδοποιήσεις, πρωτοβουλίες, συλλογικότητες για

διάφορα θέματα - ενδεικτικά ομάδες γυναικών, αντιφασίστες, ενάντια στις ταυρομαχίες κá- ενώ πραγματοποιούνται σειρά από εκδηλώσεις: ομιλίες, προβολές, γιορτές, συναυλίες, "εργαστήρια" για ταχυδακτυλουργίες, καλλιτεχνίες, μουσικά όργανα και ό,τι βάλει ο νους των καταληψιών. Το "καθεστώς" με το οποίο λειτουργούν τα κοινωνικά κέντρα είναι αυτό της γενικής συνέλευσης και με δηλωμένες "απαγορεύσεις" για οποδήποτε σεξιστικό, ρατσιστικό και ιεραρχικό. Τα περισσότερα από αυτά δραστηριοποιούνται σε επίπεδο γειτονιάς και προσπαθούν να συσπειρώσουν τα ανήσυχα και ανηδρώντα υποκείμενα και τάσεις.

Πιο πολύ και από πολιτική πρόταση η κατάληψη στην ισπανική της εκδοχή είναι ένας τρόπος ζωής, με προεξάρχοντα τα κοινωνικά παρά τα πολιτικά της χαρακτηριστικά: οι διαπροσωπικές σχέσεις και ο καθημερινός τρόπος λειτουργίας, το ό,τι οι άνθρωποι που ζουν και κινούνται μέσα

σε αυτές αφιερώνουν το σύνολο της ζωής και των δραστηριοτήτων τους και γι' αυτό υπερασπίζονται τους χώρους αυτούς σαν σπίτι και ζωή τους.

Μέσα σ' αυτά τα χρόνια που οι πρώτοι καταληψιακοί πειραματισμοί έλαβαν χώρα, νεολαίοι και νεολαίες δέχτηκαν το σπόρο και η κατάληψη είναι σαν μια φυσική διαδικασία εξεύρεσης σπιτιού και κοινωνικού χώρου για κάμποσους από αυτούς. Η εξοικείωση αυτή με την κατάληψη, η προσωπική και άμεση επιθυμία τους να ακολουθήσουν το παράδειγμα, αποτυπώνεται ακόμη και μέσα από την ομιλία: "έχω πολύ όρεξη να κάνω κατάληψη" ή "θέλω να καταλάβω ένα χώρο με αυτούς ή με εκείνους". Η φυσικότητα εκφράζεται και μέσα από τις ομάδες νέων που καταλαμβάνουν αγροικίες για τα Σαββατοκύριακα ή για τις διακοπές τους ή σε περιπτώσεις όπου μια κατάληψη μεταφέρεται σε παραλιακό μέρος τους θερινούς μήνες.

Μακριά από το να είναι αναγκαστικά αυτά τα γεγονότα, αποτελούν ωστόσο ένα δείκτη για το πόσο άμεση, προσωπική και φυσική έκφραση είναι η κατάληψη για τους νεολαίους των ισπανικών, κυρίως πόλεων.

Βαρκελώνη: κατειλημμένη πόλη

Η περίπτωση της Βαρκελώνης είναι εξέχουσα αλλά μαζί και χαρακτηριστική. Οι καταληψίες και τα κατειλημμένα κοινωνικά εδάφη στη Βαρκελώνη και τα περίχωρα είναι δύσκολο να καταγραφούν και να μετρηθούν. Ακόμα και ανά δυάδες ή τριάδες, ακόμη και κατά μόνες προβαίνουν σε καταλήψεις, όλα τα άδεια σπίτια είναι εν δυνάμει καταλήψεις. Σε κάθε γειτονιά υπάρχει τουλάχιστον ένα κοινωνικό κέντρο ενώ σε περιοχές όπως η Gracia, οι καταλήψεις ανοίγουν και εκκενώνονται σε ρυθμούς έντονους. Κάθε σπίτι, κάθε κέντρο, κάθε γειτονιά, κάθε "παρέα", όπως προτιμούν να αλληλοαναγνωρίζονται και να αυτοαποκαλούνται, έχει το δικό της στίγμα, τις δικές της προπαγανδιστικές αλλά και αισθητικές προτιμήσεις. Λειτουργούν συνελεύσεις καταλήψεων ανά γειτονιά και μια Συνέλευση των Καταληψιών της πόλης και περιχώρων. Οστόσο αυτή είναι περισσότερο συντονιστική και οργανωτική παρά πολιτική, ως προς τη χάρση μιας στρατηγικής ή την άρθρωση ενός κοινού πολιτικού λόγου. Η αλληλεγγύη ανάμεσα στα σπίτια είναι δεδομένη ενώ υπάρχουν οι συνεννοήσεις, οι συνεργασίες, η επικοινωνία. Το γεγονός ότι ο καταληψιακός χώρος έχει κυρίως κοινωνικά παρά πολιτικά χαρακτηριστικά καθώς και το ότι τουλάχιστον προς το παρόν, δεν υπάρχει κινηματική διαδικασία, μειώνει και συμπιέζει τις πιθανότητες διχονομίας για ένα ζήτημα, ένα καινούργιο άδειο σπίτι περιμένει αυτούς που έχουν φανταστεί κάτι διαφορετικό. Υπάρχει χώρος και χρόνος για τον καθένα να πειραματιστεί και να πραγματοποιήσει τη δική του ιδιαίτερη αντίληψη για την κατάληψη και τελικά για τη ζωή.

Οι καταλήψεις, έτσι όπως απλώνεται χωροταξικά σε όλη την πόλη και περιφέρεια, είναι ένα δίκτυο εναλλακτικών τόπων συνεύρεσης, επικοινωνίας και δημιουργίας. Σε ένα ενημερωτικό δελτίο που εκδίδεται κάθε βδομάδα από τη Συνέλευση των Καταληψιών (INFO-USURPA: πληροφορίες υπεξαίρεσης) αναφέρεται το "πρόγραμμα εκδηλώσεων": ομιλιών, συναυλιών, προβολών, εργαστηρίων, "λαϊκών" εστιατορίων και γιορτών για κάθε κατειλημένο κοινωνικό κέντρο που είναι τόσο πλούσιο και ποικίλο, ώστε να πρέπει να επιλέξει κανείς πού θα πρωτοπάει και θα συμμετέχει.

Ανεκδοτολογικά, και με τις δύο έννοιες, αναφέρω ότι το Μάρτη του '98, μέσα σε ένα Σαββατοκύριακο και μετά από μαζικότητα πορεία 5.000 καταληψιών στο κέντρο της πόλης με αίτημα την αποποινικοποίηση των καταλήψεων, έγιναν 2 εκκενώσεις και 4 καινούργιες καταλήψεις. Ένας συνεχής πόλεμος, πόντι οίστεμ ανάμεσα σε καταλήψεις και αρχές διεξάγεται εδώ και δύο χρόνια στη Βαρκελώνη.

Καταληψιακό, η αντιμετώπιση και η απεύθυνση

Παρόλο που οι πρωταγωνιστές το αρνούνται, τύπος και αρχές επιμένουν πια να τους αντιμετωπίζουν ως κίνημα. Οι καταλήψεις έχουν αναγκάσει αναλυτές, διανοούμενους, ψευδο- ή και όχι-προσδευτικούς να ασχολούνται μαζί τους, μπροστά στην κοινωνική απεύθυνση των καταληψιών, όλοι αυτοί υποχρεώνονται να πάρουν θέση. Κοινωνικοί επιστήμονες έχουν αρχίσει να σχολιάζουν το φαινόμενο των καταλήψεων, ανάγοντάς το σε προβλεπόμενες ερμηνείες, είτε περιθωριακών νέων, είτε απελπισμένων ανέργων, είτε

συνεχιστών του Μάη κι άλλες εύπεπτες παραφιλολογίες.

Τα μ.μ.ε. ασχολούνται με τους καταληψίες όταν μπορούν να τροφοδοτήσουν με θέαμα, κατά προτίμηση ξύλο, συλλήψεις και σπασίματα τα έντυπα και τα δελτία τους.

Η κυβέρνηση στην προσπάθειά της να σταματήσει το φρενήρη ρυθμό των καταλήψεων άλλαξε το Μάη του '96 το νόμο περί κατάληψης. Η κατάληψη αντιμετωπίζεται πια ως υπεξαίρεση περιουσίας. Το κράτος αναγνώρισε τον κίνδυνο ακόμα και στη χαλαρή και ανέμελη εκδοχή της νοοτροπίας που θεωρεί τη στέγη αναφαίρετο κοινωνικό δικαίωμα και λειτουργεί προτρεπτικά για την αγνόηση και την αμφισβήτηση και άλλων απαγορευμένων και οροθετημένων αναγκών. Έτσι παρενέβη νομικά με κίνδυνο βέβαια να αναβαθμίσει την ενότητα του καταληψιακού ρεύματος, στοχεύοντας προφανώς στο να μειώσει τον αριθμό των καταληψιών: να στείλει πολλούς στα σπίτια τους, μερικούς στη φυλακή ή σε ομηρεία και τους υπόλοιπους να τους περιμένει να ξεφουσκώσουν. Ενδεικτικά από το '96 έως σήμερα έχουν εκκενωθεί περισσότερες από 50 καταλήψεις -συχνά με εντυπωσιακές αστυνομικές επιχειρήσεις- και περισσότερα από 300 άτομα έχουν κατηγορηθεί με βάση το νέο ποινικό κώδικα ως υπαρπαγείς ατομικών ή δημόσιων περιουσιών και για διατάραξη δημόσιας ζωής. Τον "απολογισμό" του νόμου συμπληρώνουν οι βιαιοπραγίες της αστυνομίας στο δρόμο και στην ασφάλεια και οι παρακολουθήσεις, οι εκφοβισμοί και οι απειλές ενάντια σε καταληψίες.

Οι κρατούντες αντιπαρέβαλλαν έναν νόμο, και τις δίκες, τα πρόστιμα, το φόβο της φυλακής- απέναντι σε μια συμπεριφορά που έχει καταλήξει φυσική. Και είναι γι' αυτό που παρενέβησαν, για να εξαφανίσουν μια πράξη που θίγει την έννοια της ιδιοκτησίας, και όχι τόσο γιατί οι υπάρχουσες καταλήψεις έχουν καταφέρει μέσα από τη δράση και την παρουσία τους να γίνουν απειλητικές.

Η εντεινόμενη καταστολή δεν εκφράζεται μόνο μέσα από τους νομικούς χειρισμούς. Αυξάνονται επίσης οι εκκενώσεις των καταλήψεων, με ιδιαίτερο ζήλο οι δυνάμεις καταστολής εισβάλλουν -κατά προτίμηση στις πρώτες μέρες του κάθε καινούργιου κατεληγμένου κτίριου, συλλαμβάνουν τους καταληψίες και σφραγίζουν τα κτίρια. Τα χτυπήματα σε πορείες και σε άλλες ενέργειες που κάνουν οι καταληψίες είναι επίσης συχνότερα. Οι καταληψίες όμως, απαντάνε στην εκκένωση με νέα κατάληψη και σε ένα χτύπημα, μία σύλληψη με νέα πορεία.

Πολιτικό στίγμα και προβληματισμοί.

"Όλοένα και περισσότερο, η κατάληψη κτιρίων είναι μια από τις λίγες αξιοπρεπείς λύσεις που μας απομένουν για να έχουμε ένα σπίτι ή ένα κοινωνικό στέκι..." (από προκήρυξη της συνέλευσης των καταληψιών της Βαρκελώνης).

Το πολιτικό στίγμα των καταληψεων συνοψίζεται εύστοχα μέσα σε αυτή τη φράση. Οι καταλήψεις είναι κυρίως ένα κοινωνικό φαινόμενο. Αποτελούν χώρους κοινωνικής έκφρασης, εκεί είναι που ο καθένας που έχει κάτι στο μυαλό του μπορεί να το πραγματοποιήσει και να το συνθέσει με άλλες περισσότερες ή λιγότερες διαφορετικές ιδέες και επιθυμίες. Η πνοή είναι αντιεξουσιαστική, αυτή της καθημερινής αντιπαράθεσης με το σύγχρονο τρόπο ζωής, την εξουσία και το εμπόρευμα και η απεύθυνση είναι πλατειά: με το παράδειγμά τους οι καταληψίες προτρέπουν τον καθένα να κάνει το ίδιο. Δεν έχει τόση σημασία το τι ακριβώς γίνεται μέσα στις καταλήψεις, όσο το ότι γίνεται, το ότι γίνονται συνεχώς και καθημερινά πράγματα (και θάματα).

Οι καταλήψεις δεν είναι στέκια περιθωριακών. Με τη δράση τους σε επίπεδο γειτονιάς και τις σχέσεις τους με άλλους κοινωνικούς χώρους αντίστασης, με τις επαφές τους με οργανώσεις γειτονιάς, παραμένουν μέσα στο πεδίο της κοινωνικότητας.

Ο προβληματισμός ωστόσο, που έχει αναπτυχθεί και εκφραστεί από πρώην και νυν καταληψίες αφορά στην αφομοίωση των καταληψεων από το κυρίαρχο. Αφορά στην επικινδυνότητα που ξηπηδά τώρα που πολλοί έχουν αρχίσει να μιλούν ευνοϊκά για την κατάληψη, είτε αυτοί είναι τα κόμματα, είτε κύκλοι διανοουμένων και δημοσιογράφων. Στη χώρα των Βάσκων π.χ., μέσα σε κάποιες καταλήψεις έχει παρουσία το HB, η πολιτική πτέρυγα της ETA, καθώς και η νεολαία του η Jarral. Παρόλη τη ριζοσπαστικότητα των βάσκων αυτονομιστών και τη συγκρουσιακή διάθεση που τους διακρίνει, η παρουσία και η δράση τους μέσα στις καταλήψεις, με δεδομένο το χαλαρό πολιτικό λόγο των τελευταίων, τις μετατρέπει αν μη τι άλλο, σε δεξαμενές στρατολόγησης ανένταχτων και ανήσυχων νέων σε κόμματα εξουσίας. Αναλυτές και μιντιάδες από την άλλη πλευρά, προωθούν το καθεστώς "νομιμοποίησης των καταληψεων" και προτείνουν τους εαυτούς τους ως μεσολαβητές. Αυτό το ρεύμα ευνοεί τις επί μέρους συμφωνίες μεταξύ ιδιοκτητών και καταληψιών, στοχεύοντας στη μετάπτωση ενός κοινωνικού κέντρου σε πολιτιστικό κέντρο νεότητας ή κάτι παρόμοιο. Έχουν ήδη υπάρξει κάποιες "νομιμοποιήσεις" σε καταλήψεις στέγης και σε κοινωνικά κέντρα, οι κατ' ευφημισμό καταληψίες εγκλωβίστηκαν σε ένα σκεπτικό που όριζε την κατάληψη και τις δραστηριότητες μέσα στο "σπίτι" ως αυτοσκοπό και όχι ως μέσο για την προπαγάνδη και τελικά την ανατροπή των υπάρχοντων κοινωνικών και πολιτικο-οικονομικών σχέσεων. Για να το πω αλλιώς "όταν παίρνουμε την αυλή μας για κόσμο, τότε ο κόσμος εξαφανίζεται, αλλά μαζί και μες".

Μήπως το να ζεις είναι πολυτέλεια; Ενάντια στην εκμετάλλευση- Κατάληψη

Η αντιμετώπιση ενός κοινωνικού κινήματος στα σπάργανα, ιδιαίτερα όταν αυτό πορεύεται τόσο αργά και χωρίς εκρηκτικές-πυροτεχνικές στιγμές γίνεται με την αφομοίωση και την καταστολή. Το καταληψιακό βρίσκεται στην κόψη και των δύο συμπληρωματικών μεθόδων του κράτους απέναντι στην ανίσταση.

Το δεύτερο σημείο της κριτικής άποψης αφορά στην υπερβολική συχνά επικέντρωση στο καθημερινό, το πολιτιστικό, το της γειτονιάς που χαρακτηρίζουν την πλειοψηφία των καταλήψεων. Ακολούθως αυτές μετατρέπονται σε ένα εναλλακτικό και αυτοδιαχειριζόμενο μη-κυβερνητικό οργανισμό που προσφέρει κοινωνικές υπηρεσίες και έργο υποκαθιστώντας το κράτος. Η αποφυγή της σύγκρουσης και η προσπάθεια προσέγγισης των απανταχού γειτόνων περιστέλλει σημαντικά τη δυνατότητα ανάπτυξης ανατρεπτικής δράσης και το σκεπτικό αναπτύσσεται με άξονα την αποδοχή ή όχι, και το αν θα είναι αρεστοί οι καταλήψεις ή όχι.

Η τρίτη παρατήρηση απορρέει και αυτή από τη σχετική απολιτικοποίηση των καταλήψεων και αφορά στον εγκλεισμό των καταλήψεων σε ένα μικρό εναλλακτικό κόσμο, όπου υπάρχουν εναλλακτικές τροφές, εναλλακτικό εμπόριο, εναλλακτική μουσική κτλ. Παρά τα ανοίγματα στη γειτονιά και την εξωστρέφεια των καταληψιών ως άτομα, σαν κίνημα, που δεν είναι, οι καταλήψεις δεν έχουν συνδεθεί με τους επίσης καταλήψεις -αλλά "αδελφωτούς"- μετανάστες, με εργασιακούς χώρους ή με ανέργους, με τα φτωχά νοικοκυριά που δεν έχουν να πληρώσουν το νοίκι και τους λογαριασμούς τους.⁶

Ετσι προς το παρόν η κατάληψη με αυτή τη μορφή είναι μια νεολογιστική πρακτική, καταλαμβάνονται άδεια σπίτια που φέρνουν προς το ερείπιο και κοινωνικά δεν παλεύεται η ανυπακοή σε λογιστικοκεντρικές και φοροεκαυχρονιστικές αντιλήψεις διαχείρισης της κοινωνίας και της κοινωνικότητας.

SI HAY ALGO MÁS
GRANDE QUE EL Deseo
DE VIVIR APASIONADA-
MENTE ES EL ODIO A LO
QUE NOS LO IMPIDE

Τελειώνοντας την παράθεση αυτή εντυπώσεων και απόψεων θέλω να σημειώσω ότι, παρόλα αυτά, το καταληψιακό είναι ό,τι πιο ζωντανό - ποιοτικά και ποσοτικά- συμβαίνει στη σύγχρονη ισπανική πραγματικότητα.

**Αν υπάρχει κάτι πιο μεγάλο
από την επιθυμία για ζωή με πάθος
είναι το μίσος για ό,τι μας το απαγορεύει**

⁶ Οι παρατηρήσεις προέρχονται κυρίως από τη μεσοσούρα για τις καταλήψεις "...από τα αυθάδη ανεψάκια των Φρανκεσταίν", αλλά και από συζητήσεις και παρατηρήσεις συντρόφων από την Ισπανία. Χωρίς να τις συμπεριλάβω στο κείμενο, θέλησα να τις περιλάβω σαν ένα σημείο αντίλογου και προβληματισμού.

Κατελιμμένα χωριά-αγροτική κατάληψη

Ο αριθμός των εγκαταλειμμένων χωριών στο ισπανικό κράτος φτάνει τις 2.000. Η μαζική εκβιομηχάνιση και αστικοποίηση, η προσπάθεια συρρίκνωσης του αγροτικού πληθυσμού, ο συγκεντρωτισμός της εξουσίας και της διαχείρισης κονδυλίων αλλά και η σύγχρονη κουλτούρα που εξισώνει την ουσία της ζωής με την κατανάλωση αγαθών και τις ανέσεις έχουν αφήσει μεγάλες περιοχές αραιοκατοικημένες ή και ακατοίκητες. Ιδιαίτερα στην Αραγωνία, στη Γαλικία, στα βόρεια της Λεόν αλλά και την Εξτρεμαδούρα, ορεινά χωριά έχουν εγκαταλειφθεί μαζικά είτε στις αρχές του αιώνα, είτε ανάμεσα στις δεκαετίες του '50 και του '70.

Κάποια από αυτά τα χωριά, 100 περίπου στον αριθμό είναι σήμερα επανακατοικημένα ή αλλιώς κατελιμμένα. Εκτός από τα χωριά υπάρχουν και αναρίθμητες διάσπαρτες κατελιμμένες αγροικίες σε περιοχές που είναι εξίσου μεγάλη η εγκατάλειψη κτιρίων και κτημάτων.

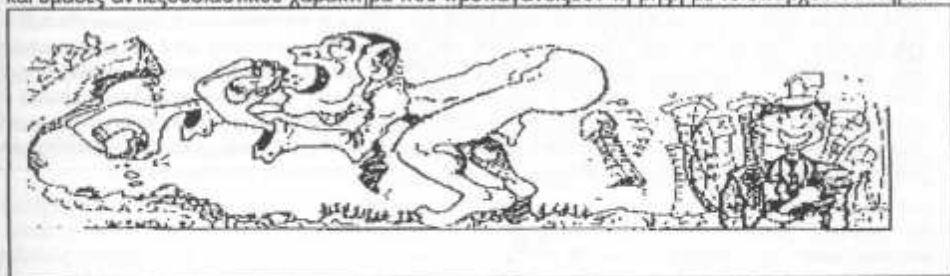
Τα χωριά αυτά, αλλά και οι αγροικίες δεν έχουν καταληφθεί ταυτόχρονα ή μέσα από παρόμοιες διαδικασίες. Κάποια είναι απομεινάρια παρελθοντικών προσπαθειών συλλογικών και αγροτικών κοινοτήτων, άλλα φιλοξενούν φρικιά, πρῶν και νυν χίπηδες, ηρωινοεξαρτημένους που γυρεύουν να αποτοξινωθούν, ανθρώπους που θέλουν να επιστρέψουν στη φύση, να πειραματιστούν με βιοκαλλιέργειες, καλλιτέχνες και χειροτεχνίτες. Οι περισσότεροι κάτοικοι λοιπόν φτάνουν εκεί για προσωπικούς λόγους και αναζητούν μια εξίσου προσωπική φάση.

Στα περισσότερα από αυτά τα χωριά δεν υπάρχει κοινοκτημοσύνη, ούτε καθεστώς συλλογιστικής. Συνήθως οι γενικές συνελεύσεις αφορούν στην είσοδο στο χωριό νέων κατοίκων ή στην πραγματοποίηση κάποιου έργου που είναι "κοινής ωφέλειας". Οι περισσότεροι από τους αγρο-καταληψίες δεν είναι αγρότες.

Τα τελευταία χρόνια, ίσως μόλις 4-5, σε κατελιμμένα χωριά κατέλυσε σημαντικός αριθμός καταληψιών και πολιτικοποιημένων ανθρώπων από τις πόλεις, οι οποίοι μετέφεραν εκεί τις εμπειρίες και τα οράματα της συλλογικότητας αλλά και τη βούληση του να γίνουν τα χωριά κάτι παραπάνω από καταφύγια από το σύγχρονο τρόπο ζωής και την κοινωνία, να συνδεθούν δηλαδή με κοινωνικούς αγώνες και αντιστάσεις που επίσης αμφισβητούν το κατεστημένο. Τα τελευταία επίσης χρόνια όλα αυτά τα χωριά έχουν αρχίσει να γίνονται αρκετά γνωστά και έχουν επιχειρηθεί οι πρώτες συναντήσεις σε τοπικό και πανισπανικό επίπεδο. Στόχος ήταν η γνωριμία και η ανταλλαγή απόψεων και εμπειριών αλλά και η αναζήτηση κοινών πρωτοβουλιών και στίγματος.

Σε γενικές γραμμές λοιπόν, τα κατελιμμένα χωριά είναι μια πολύμορφη και διάχυτη κοινωνική πραγματικότητα που εγγράφεται μέσα σε ένα γενικότερο ρεύμα νεοπαράδοσιακότητας και επιστροφής στη φύση. Προσφέρουν εναλλακτικές και ήπιες λύσεις σε υπαρξιακά και κοινωνικά προβλήματα και βέβαια χαρακτηρίζονται από τη διάθεση ανασχωρητικότητας από τα κοινωνικά δρώμενα.

Στη συνέχεια θα αναφερθώ στην περίπτωση ενός εμβληματικού κατελιμμένου χωριού, του Σασέ. Η σπουδαιότητα της περιπτώσεώς του οφείλεται τόσο στην εξ'αρχής συλλογική κοινοτική μορφή κατάληψης του χωριού, στην καταστολή και την ευρεία συμπαράσταση και αλληλεγγύη που γνώρισε και στο ό,τι μέσα από αυτό τέθηκε το ζήτημα της αγροτικής κατάληψης (ocupación rural) σε ευρύτερα κοινωνικά πλαίσια και αναπτύχθηκαν δυναμικές σύνθεσης ανάμεσα σε κινήσεις και ομάδες ανπεξουσιαστικού χαρακτήρα που προπαγανδίζουν τη ρήξη με το υπάρχον σύστημα.

Σασέ: μια ιστορία αγροτικής κατάληψης.

Το Σασέ είναι από τα 16 χωριά της περιφέρειας Σολάνα στην επαρχία Ουέσκα της Αραγωνίας, στην πυρηνική οροσειρά. Και τα 16 χωριά σε αυτή την περιοχή είναι ακατοίκητα.

Τον Ιανουάριο του 1996 το Σασέ καταλαμβάνεται από μια συλλογικότητα "οργάνωση χρώματα" (asociación colores), που παρουσίασε στην περιφερειακή διοίκηση ένα σχέδιο ολικής επανακατοίκησης του χωριού. Ακολουθούν διαπραγματεύσεις κατά τη διάρκεια των οποίων το Σασέ εγκαταλείπεται εθελοντικά. Με τις χρονοβόρες επαφές και τις προτάσεις μη βιώσιμων εναλλακτικών λύσεων από την πλευρά της διοίκησης, το Σασέ ανακαταλαμβάνεται με την υποστήριξη πολλών τοπικών οργανώσεων. Στο χωριό αρχίζει να λειτουργεί σχολείο και η γη να καλλιεργείται. Στις 23 Οκτώβρη του 1997, 50 "αστακοί" της Γουάρδια Θιβίλ (σώμα ανάμεσα σε αστυνομία και στρατό) φτάνουν στο χωριό για να το εκκενώσουν. Γίνονται 5 συλλήψεις ενώ οι κάτοικοι είτε φεύγουν στο βουνό, είτε αντιστέκονται από τις στέγες των σπιτιών. Η εκκένωση δεν επιτυγχάνεται και την επόμενη μέρα 100 μέλη της ομάδας ειδικών επιχειρήσεων φτάνουν στο χωριό μαζί με μπουλντόζες. Συλλαμβάνονται περίπου 40 άτομα ενώ λίγοι ξεφεύγουν και συνεχίζουν από τις στέγες και το δάσος. Την επομένη το ίδιο σκηνικό, συλλήψεις, κατεδαφίσεις και σφράγισμα των σπιτιών.

Οι συλληφθέντες αφήνονται ελεύθεροι με περιοριστικούς όρους ως το δικαστήριο. 10 από αυτούς ξεκινούν απεργία πείνας στην πλατεία της κοινής, στο χωριό, κωμόπολη. Η απεργία θα κρατήσει 10 μέρες και σε όλο αυτό το διάστημα οι φωνές και οι εκδηλώσεις αλληλεγγύης πληθαίνουν και δυναμώνουν. Γίνονται πορείες στην πρωτεύουσα της επαρχίας, στη Σαραγόσα, καταλήψεις δημόσιων κτιρίων κ.ά.

Στις 10 Νοέμβρη του 1997 οι κάτοικοι του Σασέ ξεκινούν μια πορεία 2 εβδομάδων προς το χωριό και το ανακαταλαμβάνουν προσπαθώντας να διορθώσουν τις ζημιές που προκάλεσαν οι εισβολείς.

Από τότε και ως σήμερα το Σασέ συνεχίζει να υπάρχει και να αντιστέκεται. Με βάρδιες ώστε να καταφεύγουν στο δάσος όταν εμφανίζονται οι "κακοί", με συνεχή επιδιόρθωση των καταστροφών που κάνουν οι ορδές, με σποραδικές συλλήψεις στα γύρω χωριά όταν κατεβαίνουν οι κάτοικοί του για δουλειές, με πλατεία συμπαράσταση και αλληλεγγύη από πολλές πλευρές.

Η κυβέρνηση της Αραγωνίας θέλει να εκκενώσει το Σασέ γιατί βρίσκεται σε ανεξίτηλη τουριστική περιοχή. Οι κάτοικοι του όμως έχουν επιλέξει πιά τη σύγκρουση "για τη γη, την ελευθερία και τη δικαιοσύνη", όπως λένε, ευθυγραμμίζοντας το λόγο τους με αυτό των Ζαπατίστας.

"...Το Σασέ ζει και αντιστέκεται και επιμένει, εξαιτίας αυτών που είμαστε εδώ και εξαιτίας αυτών που είναι σε άλλα μέρη του πλανήτη και μας στηρίζουν... Είναι η φαντασία και η δημιουργία που θα μας φέρουν στην τελική νίκη, είναι αυτές που μας κάνουν πιο δυνατούς από τους κρατούντες. Σήμερα γεννήθηκε και άλλη μια κοπελίτσα στο χωριό μας, με το υγρό της όνομα, λέγεται Βροχή, είναι ακόμη ένας από τους οικονομούς σε αυτό το δρόμο, που μας επιβεβαιώνουν ότι οφείλουμε να συνεχίσουμε... Εδώ είμαστε για το Σασέ, το Μπεσέιτε, για κάθε ακατοίκητο και κατατονιμένο χωριό που μας ζητούν με κραυγές να τα κατοικήσουμε και να τα ελευθερώσουμε... Για τον αυτοκαθορισμό και την αξιοπρέπεια..." (από φυλλάδιο της «συνέλευσης των γειτόνων του Σασέ»).

ASAMBLEA DE VECINOS DE SASÉ COMUNICADO DOMINGO 9.11.97 CABINA HUMANA EN FOTOGRAFÍA

Τοπικοί αγώνες- η ύπαιθρος «εκσυγχρονίζεται»

Οι πληθυσμοί που κατοικούν στην περιοχή της δικαιοδοσίας του ισπανικού κράτους πέρασαν από τον δικτατορικό αυταρχισμό της 40χρονης εξουσίας των στρατηγών στην εκσυγχρονιστική βαρβαρότητα των νεοφιλελεύθερων σοσιαλιστών και χριστιανοδημοκρατών.

Η ισπανική ύπαιθρος αφού άδειασε από την αναγκαστική μετοίκηση σε βιομηχανικά κέντρα στη συνέχεια γίνεται ένα απέραντο εργοτάξιο για την αρτιότερη εκμετάλλευση των πλουτοπαραγωγικών πηγών. Ο γιγαντισμός στην Ισπανία είναι "παραδοσιακός", εκτός από τα χρόνια της επανάστασης, στην ουσία ποτέ δεν αναδιανεμήθηκε η γη και τα τσιφλίκια-λατιφούντια στη γεωργική και την κτηνοτροφική τους έκδοση κυριαρχούσαν στις περισσότερες περιοχές. Γι' αυτό και όλα τα έργα άρδευσης και υποδομής που σχεδιάστηκαν και υλοποιήθηκαν, γίνονταν με άξονα τις ανάγκες των γαιοκτημόνων και κεφαλαιοκρατών και απαιτούσαν των ωμή και βίαιη επέμβαση στο φυσικό περιβάλλον.

Η Ισπανία δεν έχει φυσικές λίμνες, έχει όμως μερικές δεκάδες τεχνητών και δεν είναι υπερβολή να υποστηριχτεί ότι πίσω από κάθε φράγμα κρύβεται και ένα οικολογικό έγκλημα. Καλλιέργειες και χωριά, καταφύγια της άγριας φύσης έχουν βυθιστεί κάτω από τα εκτρεπόμενα νερά ποταμών με σκοπό την υδροδότηση μεγάλων πόλεων και βιομηχανικών μονάδων, την άρδευση των μεγάλων καλλιεργειών. Αρκετοί αγώνες έχουν δοθεί για να αποτρέψουν ανάλογα έργα ενώ σε μερικές περιοχές οι κρατούντες πέτυχαν τη συναίνεση των εμπλεκόμενων από νωρίς και χωρίς κόστος και κόπο ολοκλήρωσαν τα σχέδιά τους.

Την τελευταία δεκαετία στην Ισπανία ένα ακόμη μέτωπο στη σύγκρουση κράτους-κεφαλαίου και κοινωνίας ανοίγει και ξανανοίγει, χωρίς να κλείνει ποτέ, γύρω από την κατασκευή των μεγάλων διεθνών αυτοκινητόδρομων και των τρένων υψηλής ταχύτητας. Είναι ακόμη μια όψη της γνωστής αντιπαράθεσης: για τις ανάγκες των πόλεων, και ιδιαίτερα των αστών πλουτοκρατών, και της μεταφοράς των εμπορευμάτων και στο όνομα της ανάπτυξης κατασκευάζονται δρόμοι με όλο και περισσότερες και πλατύτερες λωρίδες, ικανοί να δεχτούν εξελεγμένα και ταχύτατα αμάξια, με ακριβότατα διόδια και τρένα που τρέχουν όλο και γρηγορότερα, επιβεβαιώνοντας το ρητό των τεχνοκρατών ότι ο χρόνος είναι χρήμα και δεν τον σπαταλάμε. Οι κάτοικοι των περιοχών που υφίστανται αυτές τις αλλαγές δεν ωφελούνται σε τίποτα. Ο τόπος τους γίνεται πιο θορυβώδης, βρώμικος και υποβαθμισμένος από πλευράς φυσικής ομορφιάς ενώ δεν είναι λίγες εκείνες οι περιπτώσεις όπου απαιτείται για εξοικονόμηση χρόνου και χρήματος η μεταφορά ενός οικισμού και η απαλλοτρίωση γαιών που "πέφτουν πάνω στο δρόμο ή τη σιδηροτροχιά".

αφίσσα ενάντια στο TAV που καλεί και σε διαδήλωση για τη δολοφονία του Edoardo Masarí και για την απελευθέρωση των συντρόφων του. Ήταν όλοι ύποπτοι για σαμποτάζ ενάντια στο τρένο υψηλής ταχύτητας στην Ιταλία

Το σκηνικό λοιπόν, γνωστό και επαναλαμβανόμενο, κάποιοι αγώνες έχουν κερδηθεί ματαιώνοντας τη διέλευση από το συγκεκριμένο σημείο, κάποιοι άλλοι έχουν χαθεί πριν καν αρχίσουν, οι περισσότεροι καταλήγουν σε μια διαπραγμάτευση, ένα ατέλειωτο παζάρι υποσχέσεων, ανταλλαγμάτων και μικρών υποχωρήσεων από την πλευρά των κατασκευαστών.

Η επιτροπή αγώνα ενάντια στο TAV (tren de alta velocidad - τρένο υψηλής ταχύτητας) είναι οργανωμένη ομόσπονδα σε όλο το ισπανικό κράτος, ωστόσο η

δυναμικότητα των κινητοποιήσεων εξαρτάται την κάθε φορά από την αποφασιστικότητα των κατοίκων και το βαθμό της διαμεσολάβησης στην αντίστασή τους από τοπικούς άρχοντες και ειδικούς επιστήμονες. Η έλλειψη συντονισμού και η ενόχληση όλων των πληττόμενων αναδεικνύεται στο μεγαλύτερο πλεονέκτημα του κράτους για την υλοποίηση των σχεδίων του. Οι προσπάθειες για κλιμάκωση του αγώνα καθώς και για τη διεθνοποίησή του -αφού τόσο στη Γαλλία, όσο και

Ο αγώνας ενάντια στο Ιτόιζ άρχισε την καταραμένη για την Ισπανία χρονιά του 1992 (με το τριπλό εκουγχρονιστικό χτύπημα: ολυμπιακοί στη Βαρκελώνη, διεθνείς εμπορική έκθεση στη Σεβίγια, εορτασμός των 500 χρόνων από την εισβολή στην Αμερική). Το Συντονιστικό εξέδωσε μπροσούρες, επιστημονικές μελέτες, οργανώθηκαν πορείες, συναυλίες, αποκλεισμοί του εργοταξίου. Γύρω από το Συντονιστικό συσπειρώθηκαν χιλιάδες ανθρώπων που ανηδρούσαν στην κατασκευή του φράγματος.

το νευραλγικό σημείο του φράγματος: ένα σύστημα από καλώδια υψηλής τάσης

διάρκεια αυτών των κινητοποιήσεων τα περισσότερα μέλη της ομάδας συνελήφθησαν, καταδικάστηκαν σε φυλάκιση και σε πρόστιμα.

Τελικά το Σεπτέμβριο του '95 ακυρώθηκε με δικαστική απόφαση η πραγματοποίηση του φράγματος αλλά για να αποκτήσει ισχύ η απόφαση χρειαζόνταν αρκετά εκατομύρια ως εγγύηση και αποζημίωση της εταιρείας. Μπροστά σε αυτό το νομικιστικό τέχνασμα οι Αλληλέγγυοι με το Ιτόιζ αποφάσισαν να εκτελέσουν μόνοι τους τη διαταγή παράλυσης των έργων. Το Σάββατο στις 6 Απριλίου του 1996 οχτώ από αυτούς πήγαν στο εργοτάξιο και έκωσαν τα καλώδια του μεταφορέα τσιμέντου. Πρόλαβαν και έκωσαν τα 6 καλώδια που άντεχαν το βάρος των 140 τόνων. Η όλη τους επιχείρηση καταγράφηκε με βιντεοκάμερα από τα κανάλια που είχαν ειδοποιηθεί από τους ίδιους και τους παρακολουθούσαν από κάποια απόσταση.

Οι Αλληλέγγυοι με το Ιτόιζ έδρασαν εμπνεόμενοι από πασιφιστικά, σχεδόν γκανπικά μοντέλα σύγκρουσης και αντιπαράθεσης. Ως οικολογιστές ξεχώρισαν από ένα ευρύτερο κίνημα και πρόσφεραν επανειλημμένα τους εαυτούς τους ως μάρτυρες στον αγώνα. Μετά την πράξη τους δεν προσπάθησαν να απομακρυνθούν, το οποίο θα ήταν εξάλλου και αδύνατο, -είναι ήδη θαύμα πως κατάφεραν να μπουκώσουν και να ολοκληρώσουν τη δουλειά πριν τους πλησιάσουν οι φύλακες-. Επέλεξαν να καλέσουν τα κανάλια, παίζοντας με το θέαμα στην προσπάθειά τους να φτάσει ο ήχος και ο απόηχος της πράξης τους παντού.

Οδηγήθηκαν στη φυλακή και βέβαια τους απαγγέλλθηκαν βαριές κατηγορίες. "Οι 8 του Ιτόιζ", όπως αναφέρονται, έγιναν αποδέκτες ενός μεγάλου κινήματος αλληλεγγύης που απαρτιζόταν πρώτα από όλους από τους κατοίκους της περιοχής. Η πράξη τους νομιμοποιήθηκε άμεσα και αυτόματα στο κοινωνικό πεδίο. Αντιμετώπισαν τη δικαιοσύνη όντας με

Αρχές του 1995 μια ομάδα ανθρώπων είδε την αναγκαιότητα να επιταχύνει τις διαδικασίες της παράλυσης του έργου. Η ομάδα αυτή βγήκε μέσα από το πολύχρονο κίνημα αντίστασης στο φράγμα. Αποφάσισε να χρησιμοποιήσει την άμεση δράση για να σταματήσουν τα έργα. Η συλλογικότητα πήρε το όνομα Αλληλέγγυοι με το Ιτόιζ (Solidarios con Itoiz) και μέσα στον ίδιο μήνα (μάρτης '95) άρχισε τη δράση της. Οι Αλληλέγγυοι με το Ιτόιζ καταλάμβαναν κτίρια, κρεμιόταν από τα μπαλκόνια ή κλεινόταν στις ταράτσες και αρνούνταν να κατέβουν, αλυσοδένονταν σε κρατικές υπηρεσίες και εγκαταστάσεις, κρεμάστηκαν δύο φορές από τα μηχανήματα του εργοταξίου, απέκλεισαν το δρόμο εμποδίζοντας τη διέλευση μηχανημάτων προς το εργοτάξιο περισσότερες από μία φορές. Κατά τη

το κοινωνικό δικαίωμα με το μέρος τους, χωρίς όμως να συμβεί η μαζικοποίηση της άμεσης δράσης στην οποία είχαν βασιστεί. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι Αλληλέγγυοι με το Ιτόιζ είναι στην πλειοψηφία τους κάτοικοι της περιοχής- νεολοίγοι από χωριά της περιοχής. Ήταν η πιο ριζοσπαστική έκφραση ενός αγώνα που δεν έγινε δυστυχώς λαϊκή και μαζική εξέγερση.

Στον απολογισμό της ιστορίας οι 8 του Ιτόιζ καταδικάστηκαν -παρά τις έντονες αντιδράσεις και κινητοποιήσεις ακόμη και των πιο συναινετικών φορέων- σε 5 χρόνια φυλακή και υψηλά πρόστιμα. Η δίκη τους έγινε τον Απρίλη του '98. Η δικαιοσύνη ακόμη μια φορά δικαίωσε τους αφέντες: ενάντια στο κοινό αίσθημα δικαίου καταδίκασε τους ακτιβιστές προστατεύοντας τα συμφέροντα της εταιρείας. Τα έργα μετά από διακοπή 1,5 χρόνου ξανάρχισαν, αφού οι βλάβες αποκαταστάθηκαν και ο αγώνας ενάντια στο Ιτόιζ συνεχίζεται.

* Το Ιτόιζ δεν είναι μόνο το Ιτόιζ, είναι και άλλα Ιτόιζ που μένουν να γίνουν, είναι η παρουσία μας στην Ευρώπη των πολυεθνικών, ο στραγγαλισμός των γεωργών, η δομική ανεργία, η περιθωριοποίηση, οι λουξ καιρίδες στη θέση των παλιών ανθρώπων, το τρένο υψηλής ταχύτητας, τα γήπεδα του γκολφ⁶, το καλώδιο υψηλής τάσης της Ταρίφα στο Κάδιξ κτλ. Αυτή είναι η κατάσταση με το μοίρασμα της πίτας ανάμεσα σε πολυεθνικές και ντόπιους εκμεταλλευτές.

Ο αγώνας ενάντια στο Ιτόιζ, ενάντια στην ανάπτυξη που ευαγγελίζεται είναι η προσπάθεια να αλλάξει η νοοτροπία του κόσμου, ο τρόπος ζωής του, να σταματήσει να καταναλώνει τόσο.

Μια χειραφετημένη και ελεύθερη κοινωνία πρέπει να βασίζεται στην ελεύθερη, δημιουργική και συννευσιακή δράση του πληθυσμού, δεν μπορεί να εξαρτάται από τις αποφάσεις των ειδικών και των εκτελεστικών οργάνων... (από το 2^ο ντοσιέ του Συντονιστικού του Ιτόιζ).

⁶ Αναφέρεται σε σχέδια κατασκευής γηπέδων γκολφ για την προσέλκυση υψηλού τουρισμού, στις παραλίες αλλά και στα ορεινά βόσκοτάπη και δεν μπορεί να μη συνδεθεί με αντίστοιχα σχέδια που έχουν εξαγγελθεί, αποπειραθεί και σε τουλάχιστον μία περίπτωση, αρχίσει στην Κρήτη.

Παιδεία: μια ελευθεριακή εκπαίδευση

Η ιστορία των ελευθεριακών σχολείων στην Ισπανία είναι πλούσια και γνωστή σε όσους έχουν μελετήσει έστω και ελάχιστα τη αναρχική επανάσταση του 1936. Η ίδρυση των ορθολογικών σχολείων στις αρχές του αιώνα από πρωτοβουλίες αναρχικών, με επιφυλακή τον παιδαγωγό Φρανθίσκο Φερρέρ, είχε θεωρηθεί αναγκαία για τη χειραφέτηση των εργατών από το σκοταδισμό της εκπαίδευσης των καθολικών παπάδων και τελικά για την προετοιμασία "του νέου ανθρώπου" που θα πραγματωνε την άλλη κοινωνία. Τα ελευθεριακά σχολεία, μαζί με τα ελευθεριακά αθλήματα, ήταν ένα ουσιαστικό συστατικό της κοινωνικής δραστηριότητας των συνδικάτων, ένας ακόμη χώρος όπου έμπρακτα λειτουργούσαν οι αρχές της αυτοδιαχείρισης, αφού τα σχολεία αυτά δεν δέχονταν καμιά άλλη επιχορήγηση πέρα από τη συνεισφορά των συνδικάτων.

Αυτά βέβαια συνέβαιναν σε ένα όχι μακρινό αλλά σίγουρα πολύ διαφορετικό συμφραζόμενο. Το βασικό σημείο διαφοροποίησης είναι το γεγονός ότι τα σχολεία αυτά αποτελούσαν αναπόσπαστο τμήμα ενός ευρύτερου κινήματος και σχεδίου ανατροπής εκείνης της κοινωνίας, στήριζαν και στηριζόταν σε άλλες προσπάθειες που εμπνέονταν από το ίδιο ιδανικό και κάλυπταν όλες μαζί το σύνολο της ανθρώπινης δραστηριότητας (συνδικάτα, αθλήματα, καλλιτεχνίες, αυτοδιδασκική κ.).

Σήμερα κάτι ανάλογο είναι αδύνατο. Τόσο στην Ισπανία, όσο και εδώ, οποιαδήποτε ανάλογη προσπάθεια είναι εξ αρχής αντιφατική και σε μεγάλο βαθμό αφομοίωσιμη. Τα σχολεία αυτά θα έρχονταν άμεσα αντιμέτωπα με το ισχύον νομικό πλαίσιο, με το κόστος λειτουργίας τους καθώς και τον μερικό και απομονωμένο ρόλο της προσπάθειας.

Στην Ισπανία, εξαιτίας του πολύμορφου χαρακτήρα που έχει ο ελευθεριακός χώρος, καθώς και της αυξημένης επίδρασης της αναρχικής κληρονομιάς, υπάρχουν προσπάθειες τόσο για καλλιτεχνίες όσο και για ελευθεριακά σχολεία. Στα πλαίσια λοιπόν αυτής της παρουσίας έκρινα σημαντικό να περιλάβω την περίπτωση ενός τέτοιου σχολείου, αν και το ιστορικό και οι πληροφορίες είναι έμμεσες, προέρχονται από ένα εκτεταμένο αφιέρωμα ενός αντιεξουσιαστικού περιοδικού της Βαρκελώνης και από συζητήσεις με συντρόφους που το επισκέφτηκαν.

Η έμπνευση για τη δημιουργία του σχολείου Paidea (που μεταφράζεται προφανώς παιδεία) ξεκίνησε με τη διαπίστωση του σημαντικού ρόλου που παίζει η κρατική εκπαίδευση στη δόμηση και τη διαμόρφωση της προσωπικότητας του ατόμου: η υποταγή, η αποδοχή και μύηση στην ιεραρχία, την ανταγωνιστικότητα, τον ατομισμό, σε όλο τον πυρήνα σκέψης του κρατισμού, ως της μόνης φυσικής ιδεολογίας είναι το "υψηλό έργο" που επιτελεί το εκπαιδευτικό σύστημα.

Η Παιδεία βρίσκεται λίγα χιλιόμετρα έξω από την πόλη Μπανταχόθ, στην Εξιρεμαδούρα, στο νοτιοδυτικό τμήμα της Ισπανίας. Λειτουργεί ήδη από το 1978. Την περσινή χρονιά φοιτούσαν σε αυτό 16 νήπια και 46 μαθητές δημοτικού. Στους πρώτους η "φοίτηση" αναγνωρίζεται, αντίθετα οι δεύτεροι πρέπει εξετασθούν από εξωσχολικές επιτροπές για να τους δοθεί "απολυτήριο δημοτικού", αφού το υπουργείο παιδείας αρνείται τη χορήγηση αδείας δημοτικού σχολείου με την αιτιολογία ότι το σχολείο δεν διαθέτει τις απαραίτητες κτιριακές εγκαταστάσεις. Όλοι οι μαθητές πληρώνουν διδάκτρα, ανάλογα με τις οικονομικές δυνατότητες της οικογένειάς τους ενώ το σχολείο δέχεται εισφορές μόνο από μη κρατικούς φορείς και αυτό κατά περίπτωση. Στην πραγματικότητα η Παιδεία είναι ένα εργαστήρι-φάρμα, οι μαθητές και οι μαθήτριες πειραματίζονται πάνω σε διάφορα αντικείμενα, με τη μαγειρική, την κηπουρική, τις καλλιτεχνίες και ταυτόχρονα με τη μάθηση είναι όλοι υποχρεωμένοι να φέρουν σε πέρας τη "βάρδια" τους, τη συνεισφορά τους δηλαδή στη λειτουργία του σχολείου (καθαριότητα, παραγωγή και προετοιμασία φαγητού κ.ά). Η κυρίως μαθησιακή διαδικασία συναποφασίζεται σε γενικές συνελεύσεις και είναι είτε ομαδική, είτε ατομική, οι μαθητές επιλέγουν σε μεγάλο βαθμό τί και πώς θα το διδάχθουν. Οι γενικές συνελεύσεις είναι εξάλλου το κομβικό σημείο στη λειτουργία της Παιδείας, συγκαλούνται από οποιοδήποτε μέλος της συλλογικότητας ανά πάσα στιγμή και συζητιούνται και θέματα συμπεριφοράς και σχέσεων εκτός από τις αποφάσεις. Ως προς την αξιολόγηση, οι μεγαλύτεροι μαθητές αυτοαξιολογούνται στη συνέλευση των ομάδων που συμμετέχουν και για τους μικρότερους η διαδικασία είναι ανάλογη, μόνο που γίνεται ομαδικά. Η αξιολόγηση αφορά στην ειλικρίνεια, την ανάληψη πρωτοβουλιών, την αυτοεκτίμηση, καθώς και στη συνεργασία και το σεβασμό των άλλων.

Η κεντρική ιδέα για τη λειτουργία της Παιδείας είναι η αυτοδιαχείριση και οι άνθρωποι που το εμπνέουν θεωρούν ότι αυτό είναι κάτι που "διδάσκεται", ειδικά μέσα στις σημερινές συνθήκες έντονου κοινωνικού ανταγωνισμού και ετεροκαθορισμού. Ο κύριος στόχος είναι το χτύπημα ενάντια σε κάθε τύπο εξουσίας, σε όλες τις αυθεντίες, και η προσπάθεια επικεντρώνεται στην απελευθέρωση των επιθυμιών και της δημιουργικότητας που έχουν πθασεστεί, καταπιεστεί και χειραγωγηθεί. Και απέναντι στην άκριτη συσσώρευση γνώσεων και στις προσπάθειες καθυστάτησης του μυαλού των μαθητών, το "ελεύθερο σχολείο" αντιπαραβάλλει τον αυθορμητισμό, την αμφισβήτηση και την επιλογή του τρόπου και του είδους των μαθημάτων.

Οι "εκπαιδευτές" της Παιδείας συγκρίνοντας τη δική τους προσπάθεια με το Σάμερχιλ, τονίζουν ότι εκείνο αναζητούσε την ελευθερία μέσα από την ενθάρρυνση του εγωισμού, της ανωριμότητας και της περιστασιακής ευχαρίστησης ενώ στη δική τους περίπτωση οι προσπάθειες είναι να αναιρεθεί η αντικοινωνική ατομικότητα που κατασκευάζουν οι εξουσιαστικές δομές και να ενδυναμωθεί η επιθυμία για συλλογικότητες.

Η Παιδεία παρατάνω από σχολείο είναι μια κοινότητα από ανθρώπους που προσπαθούν εκτός από τη "δουλειά" τους, να μοιραστούν τις εμπειρίες και τους προβληματισμούς τους γι' αυτό που κάνουν, ερχόμενοι σε επαφή με άλλους απεξουσιαστές και αναρχικούς και οργανώνοντας εκδηλώσεις και προσπαθούν να ενθαρρύνουν ανάλογες προσπάθειες.

In al final

στην οδό της ελπίδας...

ήττα στην ήττα ως την τελική νίκη

UN CABRÓ ÉS

AL LUCINA

CNT

EDTAD

MILO JIRANO
S.O.L.
QUE SALGA POR TI

CONTRABAND

0000-0001-9300-1000

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
CHICAGO, ILLINOIS

© 1995 AFFILIATE 2 SUP

**QWEN OKUTA
PREOKUPA**

NO GRATIS
PARA SALIRSE DE MAI JUN

INSURANCE

AL DIS-MORE!
RUBENES AL APUNTAMIENTO

procedura standardizata a. C.
cu 20000. 100.000.

TIRA TIRÁ LA MOTO

NO'92

INSUMIÓ

Всего: 4010

Figure 1

